

Särskola eller grundskola - ur ett föräldraperspektiv

Hur resonerar föräldrar till barn med utvecklingsstörning
när de väljer skolform till sina barn?

Författare: Elin Jonsson och Veronica Karlsson

Institutionen för Specialpedagogik

Examensarbete 15 hp

Specialpedagogik

Självständigt arbete/Examensarbete (15 hp)

Höstterminen 2008

Examinator: Magnus Magnusson

English title: Special school or mainstream school - from a parentperspective.

How do parents with mentally retarded children arguing when they choose school
for their children?

**Stockholms
universitet**

Särskola eller grundskola - ur ett föräldraperspektiv

Hur resonerar föräldrar till barn med utvecklingsstörning när de väljer skolform till sina barn?

Författare: Elin Jonsson och Veronica Karlsson

Handledare: Kristina Szönyi

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att, genom kvalitativa intervjuer, se på valet av skolform för barn med utvecklingsstörning ur ett föräldraperspektiv. Vi har genomfört fyra intervjuer med föräldrar till barn med utvecklingsstörning. Föräldrarna i vår studie har antingen valt att låta sitt/sina barn mottagas i särskola, och där läsa efter särskolans kursplan, eller valt grundskola och där läsa efter grundskolans kursplan. Utifrån våra intervjuer har vi kunnat utläsa vikten av att föräldrarna ser sina barn som delaktiga samt att de utvecklas både kunskapsmässigt och socialt på sina egna villkor och att de får tillgång till det stöd som krävs. Beslutet gällande skolform grundar sig med andra ord på var föräldrarna anser att deras barn får allt detta.

Nyckelord

Funktionsnedsättning, föräldraperspektiv, skola, särskola, delaktighet

Förord.....	2
1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställning	4
3. Bakgrund	5
3.1 Tidigare forskning.....	5
3.2 Historisk utveckling gällande utvecklingsstördas skolsituation samt den ökade inkluderingen.....	8
3.3 Särskola	9
3.4 Skolans värdegrund, rättigheter och skyldigheter	10
3.5 Integrering	11
3.6 Inkludering	12
3.7 Delaktighet	13
3.8 Utvecklingsstörning	14
3.9 LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	15
3.10 Salamancadeklarationen.....	15
3.11 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder	16
4. Teoretisk utgångspunkt	16
4.1 Symbolisk interaktionism.....	17
5. Studiens upplägg och genomförande	19
5.6 Bearbetning av material	24
5.7 Studiens informanter.....	24
5.8 Etiska överväganden	25
5.9 Tillförlitlighet	25
6. Resultat och analys	26
6.1 Intervju 1	26
6.2 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val	26
6.3 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild.....	30
6.4 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna	31
6.5 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn.....	33
6.6 Intervju 2	33
6.7 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val	34

6.8 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna.....	35
6.9 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala - och kunskapsmässiga utveckling samt självbild.....	35
6.10 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn	37
6.11 Intervju 3	37
6.12 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val	38
6.13 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna.....	40
6.14 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild.....	41
6.15 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn	42
6.16 Intervju 4	44
6.17 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val	44
6.18 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna.....	46
6.19 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild.....	47
6.20 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn	48
7. Sammanfattande analys	48
8. Diskussion	50
9. Referenslista.....	56

Förord

Hur föräldrar till barn med utvecklingsstörning resonerar när de står inför valet mellan att låta sitt barn mottagas i särskolan med särskolans kursplan, eller att inkluderas i grundskola under grundskolans kursplan är inget man dagligen får möjlighet att ta del av. Med ett mottagande i särskolan menar vi i det här fallet att barnen går i särskoleklass. Vad gäller de barn som inkluderats i grundskolan syftar vi i vårt arbete till elever vilka följer grundskolans kursplan men går i mindre undervisningsgrupper. Av egna erfarenheter som lärarstudenter har vi under våra VFU perioder haft möjlighet att ta del av lärares och annan skolpersonals åsikter och syn på föräldrars val. Vi har dock aldrig haft möjlighet att se på valet ur ett föräldraperspektiv. Detta är anledningen till varför vi valt att undersöka just den frågan.

Vad gäller fördelningen av arbetet har vi till viss del delat upp arbetet och ansvarat för olika delar. Veronica har mestadels ansvarat över bakgrund samt begreppsdefinitioner, medan Elin mestadels ansvarat för metod- och teoridelen. Vi är dock införstådda i varandras arbete och övervägande delar av studien har genomförts gemensamt. Den slutgiltiga rapporten är något vi båda står bakom.

Vi vill passa på att tacka alla inblandade intervjuföräldrar som gjort det möjligt att genomföra denna studie. Det har varit otroligt intressant och lärorikt att få ta del av deras historier samt se saken ur deras perspektiv. Vi vill även tacka vår handledare för ett gott samarbete och en tydlig och konstruktiv vägledning i vårt arbete. Sist men inte minst har vi våra kära familjer att tacka. Allt från föräldrar, svärföräldrar och syskon, till våra sambos och döttrar, för att de orkat med att lyssna, vägleda, stötta samt att ofta komma i andra hand. Ett stort tack till er alla, vi hade inte klarat detta utan alla er, ni vet vilka ni är. Inga nämnda, inga glömda!

1. Inledning

Vi är alla olika och har olika behov. Detta är en naturlig och värdefull del av samhället och ett faktum som måste vara den grundläggande utgångspunkten för allt arbete med barn och ungdomar. I en debattartikel i tidskriften "Specialpedagogik" beskriver man skolans roll som samhällsförebild samt den motsägande bild nuvarande skolminister Jan Björklund visar på när han förespråkar en alltmer uppdelad skola (Specialpedagogik, 4/07).

Skolan är på det sättet en spegel av det samhälle vi lever i, samtidigt som den är med och formar det framtida samhället. Därför betyder skol- och utbildningspolitiken mycket för vilka synsätt och förhållningssätt till barn och vuxna med funktionshinder som skolan förmedlar och därmed vilket samhälle man eftersträvar."(ibid, s.32).

Man tar även upp det ökade antalet mottagna elever till särskolan och anledningen till detta. Den ekonomiska åtstramningen inom grundskolan, upplevelsen bland föräldrar att eleverna har lättare att erbjudas stöd och resurser i särskolan samt en ökad teoretiskt inriktad skola där eleverna tvingas ta större eget ansvar över sitt lärande är några av de orsaker man talar om (ibid).

Ju sämre grundskolan förmår att möta elevers olikheter, förutsättningar och behov desto fler behöver särskolans särskilda insatser."(ibid, s.33).

Konsekvenserna vad gäller ökningen av antalet elever i särskolan kan diskuteras. För en del kan ett mottagande i särskolan innebära stora positiva förändringar, medan det för andra kan innebära en uteslutning gällande stora delar av samhället i framtiden. (ibid).

Vi har genomfört intervjuer med föräldrar till barn med utvecklingsstörning. Begreppet "utvecklingsstörd" definieras i den här studien utifrån avhandlingar av Szönyi (2005) samt Tideman (2000) vilka tillhör några av de som ligger till grund för vår studie. I vardagssammanhang kan begreppet "utvecklingsstörd" upplevas som väldigt laddat. I lagstiftningen däremot finns en definition för begreppet, vilket vi kände att vi behövde klargöra när vi skulle genomföra denna studie. Detta till stor del för att göra er läsare införstådda i vår studie. Vad gäller begreppet "utvecklingsstörd" är det nog egentligen vi som inte dagligen handskas med det som mest upplever det som ett laddat ord.

Föräldrarna i våra intervjuer verkade inte alls uppleva det på detta sätt. Antagligen är de så införstådda i sina barns situation och vana vid att använda begreppet. Övergripande kan man säga att det handlar om en hämmad intellektuell utveckling. Alla de föräldrar vi valt ut för intervju har barn med diagnos som går under begreppet "utvecklingsstörd".

Barnen till föräldrarna vi intervjuat går antingen inkluderade i grundskola i mindre grupp och läser efter grundskolans kursplan, eller i särskoleklass där de läser efter särskolans kursplan. I vår undersökning finns även barn som har erfarenhet både från att läsa efter grundskolans kursplan i vanlig grundskoleklass samt från att läsa efter särskolans kursplan i särskoleklass.

Det egentliga syftet med vår studie har varit att utifrån ett föräldraperspektiv se på valet av skolform till sina barn. Hur resonerar föräldrar till barn med utvecklingsstörning när de står inför valet mellan särskola och grundskola? Skolans perspektiv gällande detta har vi mött vid ett flertal tillfällen. Föräldrarnas perspektiv däremot har vi sällan fått ta del av. Det är av denna anledning vi anser studien intressant, både för oss och för samhället i övrigt. Det kan vara av nytta för personer inom skolvärlden samt även för politiker att bli mer införstådda i föräldrars situation. Vi hör ofta lärare och annan personal inom skolan tala om föräldrars val av skolform till elever som ligger i gränslandet mellan grundskola och särskola. Det är sällan någon som frågar sig vad föräldrarna grundar sina val gällande skolform till sina barn på. Kanske är bristande kunskap en bakomliggande faktor. Skolans uppgift är att skapa möjligheter för varje enskilt barn, och se till att de få utvecklas och lära sig på sina egna villkor samt utifrån sina egna behov. Begåvningen ser olika ut för olika barn och ungdomar, därför har varje barn rätt till en skolgång utformad efter dennes behov. Skolans organisation och resursfördelning måste därför ta hänsyn till varje barns unika utvecklingsmöjligheter och förutsättningar för lärande.

När vi talar om tidigare forskning har vi valt att byta ut vissa begrepp som kan anses lite förlegade. Med förlegade menar vi att lagtexten har förändrats och att begreppen man tidigare använt sig av inte längre inbegriper det lagtexten nu står för. Begreppet ”inskriven” har bytts ut mot begreppet ”mottagen”, och begreppet ”handikapp” har ersatts med begreppet ”funktionshinder”.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med den här undersökningen har varit att utifrån ett föräldraperspektiv behandla valet av skolform för barn med utvecklingsstörning. Vi har tittat närmare på vad det är som får föräldrar till barn med utvecklingsstörning att välja särskola respektive grundskola.

Syftet med vårt arbete är inte på något sätt att lägga värderingar i de olika valen. Vi är inte ute efter att bedöma vad som är bättre eller sämre. Vi vill enbart se de olika alternativen ur ett föräldraperspektiv.

Frågeställningar:

- Hur ser föräldrarna på särskola respektive grundskola samt hur motiverar de sitt val? (undervisning, stödinsatser och bemötande i de olika skolformerna)
- Hur ser föräldrarna på möjligheten att påverka/ha inflytande inom de olika skolformerna? (strida för inkludering, stödinsatser/hjälpmiddel/resurser, samt samarbetet mellan de olika skolformerna)
- Hur pratas det om delaktighet i intervjuerna? (social utveckling, kunskapsmässiga utveckling samt självbild)
- Hur ser föräldrarna på framtiden för sina barn? (Valet av skolform, vad det har inneburit eller kommer att innebära, utslussning/eget boende, arbete.)

3. Bakgrund

I det här kapitlet kommer vi att ta upp den teori som ligger till grund för tolkningen av våra data. Vi kommer även att beskriva särskolans utveckling ur ett historiskt perspektiv samt hur personer med utvecklingsstörning, från att inte ha varit delaktiga i den ordinarie skolan överhuvudtaget, har blivit mer och mer inkluderade. Olika lagstiftningar rörande bl.a. utvecklingsstördas rättigheter samt definitioner av olika begrepp som är väsentliga för vårt arbete kommer också att behandlas. Även tidigare forskning inom ämnet kommer att tas upp i detta kapitel, detta genom att titta på frågeställningar och resultat från aktuella avhandlingar.

3.1 Tidigare forskning

En av de tidigare forskningar vi anser vara relevant för vår studie är Tidemans (2000) avhandling. Tideman uppmärksammade att konsekvenserna av kommunaliseringen av särskolan bidrog till att antalet elever i särskolan ökade kraftigt. Detta ledde till en

studie gällande föräldrars erfarenheter av, samt synpunkter på den process som lett till att deras barn blivit mottagna i särskolan. Nedskärningar i grundskolan, kombinerat med individuella förklaringsmodeller till avvikelse har lett till en ökad mängd elever med skolsvårigheter. Tidemans projekt benämndes - Kartläggning av Utvecklingsstördas Levnadsförhållande (KUL-projektet). Huvudstudierna i projektet har varit inriktade på att mäta levnadsvillkoren och deras förändringar för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning. 1990-talets ökade mottagande i särskolan är ett exempel på att ekonomiska faktorer bidrar till att skapa funktionsnedsättning och illustrerar hur minskade resurser i grundskolan leder till ökad kategorisering av elever. Hur många och vilka som kategoriseras som funktionshindrade beror på relationen mellan den enskildes svårigheter och den omgivande miljöns anpassning till dessa svårigheter, vilket analysen av särskoleökningen styrker. På grund av minskade resurser kan skolan inte ge den hjälp elever med skolsvårigheter behöver, då aktualiseras en del av dessa elever för ett mottagande i särskolan för att få de nödvändiga resurserna. Genom att ta del av Tidemans resultat har vi haft möjlighet att se dessa konsekvenser samt levnadsvillkor samtidigt som vi kunnat sätta dessa i relation till hur föräldrarna i våra intervjuer resonerar gällande val av skolform. Tideman tar, när han talar om ett mottagande i särskolan, ofta upp ekonomi som drivande faktorer gällande valet av skolform. Vi ser i vår studie inte detta samband lika tydligt. Föräldrarna i våra intervjuer talar mer om att de valt den skolform som lämpar sig bäst för deras barn och där de anser dem vara delaktiga. De känner till sina rättigheter, men för dem är det inte alltid grundskolan som enligt dem gör deras barn delaktiga.

Ytterligare en forskning som varit till stor hjälp för vår studie är Szönyis (2005) doktorsavhandling. I den tar hon upp, utifrån ett elevperspektiv, hur det är att gå i särskolan. Där står deras egna berättelser i centrum, vilket gör att man kan få en bild av särskoletillhörighetens möjligheter och begränsningar, delaktighet och utanförskap. Szönyis forskning beskrivs som ett inifrånperspektiv där elevers egna erfarenheter och berättelser om sin skolgång och sin vardag beskrivs. Det som ligger till grund för avhandlingen är just två olika projekt som båda handlar om särskoleelevers erfarenheter. Den ena fokuserar främst på erfarenheter hos elever i gymnasieskolan om deras självbild samt förutsättningar att vara delaktiga i olika sammanhang. Det andra projektet handlar om yngre elever i grundsärskolan och deras erfarenheter kring delaktighet samt

den bristande delaktigheten. Syftet med studien var att undersöka elevers erfarenheter av att gå i grundsärskolan samt gymnasiesärskolan, delaktighet och utanförskap har varit särskilt fokuserat. En röd tråd som funnits genom avhandlingen är just begreppet delaktighet. Resultatet visar att eleverna i intervjuerna ser på delaktighet som något som ofta illustreras av gemenskap och bristande gemenskap. Studien behövs för att bidra till mer kunskap kring elevers egna berättelser om hur det är att gå i särskola baserat på forskning ur ett inifrånperspektiv. I vår studie ser vi på dessa barn ur ett föräldraperspektiv. Vi har som mål att öka inblicken gällande hur föräldrar till barn med utvecklingsstörning resonerar när de väljer skolform till sina barn. Det intressanta med att bygga vidare utifrån Szönyis studie är att vi nu kan titta efter medvetenheten hos föräldrarna gällande deras barns självbild samt hur stor vikt de lägger vid detta.

Ben Simmons och Phil Bayliss (2007) tittar i sin studie närmare på en specialskola i England. Studien genomfördes i samband med en ändring i attityden gällande huruvida barn med särskilda behov kan tänkas inkluderas i den huvudsakliga skolan. Man hänvisar i denna studie till annan forskning som visar att inkludering på heltid är orealistiskt. Man kan tala om övergripande inkludering, men det måste finnas möjlighet för elever i behov av extra stöd att få den hjälp de behöver. Författarna till denna studie syftar till att ifrågasätta specialskolorna då de kan verka segregande. Dessutom har författarna genom sin studie upptäckt stora brister gällande denna skolform. Genom intervjuer med personal har det framkommit att man inom specialskolan inte anser sig ha tillräckliga kunskaper samt tillräckligt med tid för att kunna tillfredsställa alla barns behov. I vår studie resonerar vi till stor del utifrån begreppet delaktighet och föräldrarna i våra intervjuer lägger stor vikt vid denna. I den engelska studien talas om på vems grunder man strävar efter inkludering, för att döva samhällets dåliga samvete eller för de enskilda elevernas. Det framkommer tydligt i vår studie att föräldrarnas val grundar sig på hur de ser på delaktighet. Där barnen är delaktiga där är de lyckliga, och där ska de tillbringa sin skoltid även om det för vissa kan innebära en segregering från övriga samhället.

3.2 Historisk utveckling gällande utvecklingsstördas skolsituation samt den ökade inkluderingen.

Undervisning av barn och ungdomar med olika handikapp har en lång tradition i Sverige. Redan i början av 1800 - talet grundades skolor för blinda och döva. Det togs även initiativ till att barn med psykisk utvecklingsstörning fick undervisning på 1860-talet, men då blev det i form av internat för utvecklingsstörda. Under 1875-1915 byggdes det anstaltsväsende upp som kom att präglade undervisningen av utvecklingsstörda. 1919 kom den första allmänna läroplanen, som kallades "Undervisningsplan för rikets folkskolor", men för elever som inte kunde tillgodogöra sig denna undervisning startades speciella hjälpklasser. Internatundervisning förekom i olika former ända fram till införande av 1967 års omsorgslag. Omsorgslagen innebar i praktiken att alla utvecklingsstörda fick rätt till undervisning. Den innebar början till slutet på den segregeringsideologi som varit dominerande ända från slutet av 1800- talet mot en ökad integrering som pågår än idag. År 1944 kom en lag som delade in de utvecklingsstörda i två kategorier, "bildbara" och "obildbara". De "bildbara sinnesslöa" som de då hette fick skolplikt och placerades i speciella centralskolor som upprättades av landstingen. (Eriksson, 1998).

Under 1950- och 1960-talet ökade intresset för utbildningsfrågor och undervisningsplaner även inom handikappområdet, genom den snabba ekonomiska tillväxten och då kom även "Lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna" år 1954. Genom denna blev det för vissa en skolplikt och en rätt till undervisning. Undervisningsplanerna för den nya särskolan utgick från ett sjukdomstänkande med inriktning på ett vuxenliv inom institution eller annat omhändertagande (Skolverket, 1994). RFBU "Riksförbundet för utvecklingsstörda barn", bildades 1956. Det var föräldrar till barn med utvecklingsstörning som organiserade sig som en reaktion för att de inte hade några möjligheter att påverka sin situation. De startade egna verksamheter som så småningom övertogs av samhället. Under 1960-talet började man säga att den utvecklingsstörde är utvecklingsbar och de började hävda allas rätt till undervisning och ett meningsfullt liv. Personer som stått utanför samhället som varit på avskilda institutioner, skulle få ta del av samhället på liknande sätt som andra medborgare. Elever som var i behov av speciella åtgärder, delades upp i fyra kategorier: Svagbegåvade, bildbara utvecklingsstörda, ej bildbara utvecklingsstörda och "de allra mest svåraste fallen" (Eriksson, 1998). Under 1960-

talet kom två nya läroplaner för grundskolan, Lgr 62 och Lgr 69. I Lgr69 anges t ex en färdriktning mot integrering och där föreskrivs att elever med skolsvårigheter ”...så långt möjligt bör gå i vanliga klasser.” (Lgr69, s.76) Man kan även läsa att den samordnade specialundervisningens flexibilitet har varit den praktiska förutsättningen för att öka integreringen av handikappade elever i normalklasser och därigenom har differentieringen av dessa klasser bromsats upp (Eriksson, 1998). När det gäller Omsorgslagen så har denna i ett historiskt perspektiv varit ett viktigt steg mot ett närmande av särskolan till den övriga skolan. Omsorgslagen öppnade möjligheter till en gemensam pedagogisk samordning mellan grundskolans och särskolans ledning. 1977 tillsattes en omsorgskommitté som skulle förstärka de utvecklingsstördas trygghet genom att särskolan skulle övergå till kommunalt huvudmannaskap, där särskolan skulle finnas med i den allmänna skolans reformering från att särskolan gick i särskilda klasser så kallat lokalintegrerat till individintegrerad undervisning. I samband med den nya omsorgslagen som trädde i kraft 1986 överfördes särskolans verksamhet till den nya skollagen.

På 1990-talet tog kommunerna över ansvaret för verksamheter för personer med utvecklingsstörning från landstinget. Kommunaliseringen av särskolan innebar att de utvecklades från en omsorgsknuten, starkt segregerad skola, till en undervisning med allt större anknytning till kommunernas övriga utbildning för barn och ungdomar. Överföringen av ansvaret för särskolan och de särskilda omsorgerna till kommunerna bygger på en handikappolitisk övertygelse om att stöd och insatser till denna grupp av funktionshindrade och deras anhöriga ska bli kvalitativt bättre vid en mer lokal och nära placering (Tideman, 2000). 1994 års Läroplan är gemensam för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan, det vill säga för hela det obligatoriska skolväsendet. För första gången i historien har dessa skolformer fått samma mål, värdegrund och ansvarfördelning, fast en viss anpassning måste göras för de elever som har särskilda behov att tillgodose (Eriksson, 1998). Vad gäller kursplanerna i de olika skolformerna skiljer de sig däremot fortfarande åt.

3.3 Särskola

Särskolan är avsedd för de elever som på grund av utvecklingsstörning inte kan nå upp till grundskolans mål. Att bli mottagen i särskolan innebär därmed automatiskt att

eleven av samhället och i statistiken räknas att höra till gruppen funktionshindrade (Tideman, 2000).

Särskolan i Sverige är till för de elever som inte klarar den vanliga skolan på grund av utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Särskolan omfattar grundsärskola och gymnasiesärskola. För elever med grav utvecklingsstörning finns dessutom träningskola.

Styrelsen för särskolan avgör om en elev som tas emot i särskolan skall gå i grundsärskolan eller träningskolan."Skollagen (1985:1100).

För barn med utvecklingsstörning är särskolan en rättighet. Om barnet har rätt till särskola är det föräldrarna som avgör om särskolan är den bästa skolformen. Skollagen (1985:1100).

Det är dock viktigt att poängtera att även om barnet skulle gå i grundskola respektive gymnasieskola har de rätt till stödundervisning/hjälpresurser. På senare tid har det uppmärksammats att det gjorts bristfälliga utredningar gällande barn med inlärningssvårigheter. Detta har lett till att föräldrar till dessa barn ibland uppmanats att placera sina barn i särskolan för att få bättre och mer hjälp och resurser. Detta strider mot skollagen, som man kan läsa i Lpo94 under 6 kap. Särskolan.

Utbildningen i grundskolan skall syfta till att ge eleverna de kunskaper och färdigheter och den skolning i övrigt som de behöver för att delta i samhällslivet. Den skall kunna ligga till grund för fortsatt utbildning i gymnasieskolan. Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet."(Lpo.94, s.80).

Vid en utredning av huruvida en elev har rätt till plats i särskolan eller inte, är det styrelsen för särskolan i hemkommunen som prövar det. Om vårdnadshavaren inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan, skall barnet fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet enligt skollagen.

3.4 Skolans värdegrund, rättigheter och skyldigheter

Den obligatoriska skolan utgörs idag av grundskola, specialskola för elever med hörselskada, samt sameskola och särskola. Dessa har gemensam läroplan men separata

uppnåendemål samt kursplaner. I skollagen beskrivs vilka barn samt ungdomar som har rätt till särskola enligt följande:

Barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan. Barn som bedöms inte kunna uppnå till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan." (SFS 1985:1100 3 kap. 3 §).

Skolan vilar på en värdegrund som framhåller samhällets demokratiska värderingar. En av de uppgifter som skolan har att förmedla och förankra är de värden som vårt samhälle vilar på. I skollagen är dessa värdegrunder skrivna på följande sätt:

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö."

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd."(SFS 1985:1100 1 kap. 2§)

Skolans uppgift, liksom mål och riktlinjer för verksamheten kan man läsa om i läroplanen. Där kan man även läsa vilka krav elever och föräldrar kan ställa på skolan samt de krav skolan har rätt att ställa på eleven. De internationella deklARATIONER och överenskommelser Sverige har åtagit sig att följa ska ligga till grund för utbildningen (Szönyi, 2005).

3.5 Integrering

Med begreppet individintegrering avses här, i likhet med särskolekommitténs definition (SOU 1991:30)

Sådana elever som enligt beslut mottagits för särskoleundervisning men som får sin undervisning i vanlig klass i grundskolan eller gymnasieskolan minst halva antalet veckotimmar, som enligt timplanen gäller för aktuell årskurs."(SOU 1991:30, s. 68).

Integreringsbegreppet fick sitt genomslag på 1960-talet. Bakgrunden var att personer som stått utanför samhället skulle få ta del av samhället på liknande sätt som andra medborgare, integreras och leva som alla andra och t ex vara en del av den ordinarie

skolan (Szönyi, 2005). Eriksson (1998) skriver, att för att en integrering ska bli meningsfull krävs möjligheter att ge eleven med funktionsnedsättning stöd i den vanliga miljön och att bearbeta och förändra miljön. Det största enskilda hindret för en framgångsrik integrering är förmodligen de historiskt betingade negativa attityderna och värderingarna gentemot människor med utvecklingsstörning. Eriksson (1998) refererar i sin bok till en studie av Jensen och Ohlssons 1991 som visar hur integrerade särskoleelever upplevde sin situation. Det visade sig att dessa oftast hade en mycket låg status i sina respektive klasser. Eriksson (1998) lyfter även fram många fördelar med integrering. Genom en god och fungerande integrering tillförs både särskoleeleven och dennes kamrater något nytt som kan berika deras fortsatta liv och utveckling. För att integreringen skall kunna bli meningsfull för alla i klassen och för att särskoleeleven verkligen ska bli delaktig är det viktigt att rätt kompetens finns bland inblandad personal, så som specialpedagoger, elevvårdspersonal, lärare och skolledare.

Emanuelsson talar i boken "Integrering och inkludering" (Tossebro, 2004) om begreppet integrering som står för en ideologisk motiverad målsättning. Begreppet kan dessutom stå för utvecklingsprocesser som leder mot målet integration, en gemenskap där alla har sitt medansvar samt sin naturliga tillhörighet för att forma helheten. Eftersom alla är lika värda kan heller ingen uteslutas eller avskiljas som oönskad eller umbärlig. Det betraktas snarare som en tillgång att vara olik andra människor, än som orsaker till problem och svårigheter.

3.6 Inkludering

Begreppet integrering har på senare tid utvecklats och på många håll bytts ut mot begreppet inkludering, "inclusion." Integrering kan lätt förknippas med en tidigare segregering. Ofta har integreringsfrågorna relaterats till elever som varit avskiljda i institutioner eller specialklasser, och inte tillhört skolan överhuvudtaget. Denna koppling vill man undvika när man nu talar om "en skola för alla". (Tossebro, 2004).

Inkludering skulle då vara tydligare relaterat till ett inkluderande 'alla' och utmaningarna i skolan för 'alla' därmed också tydligare riktade mot att motverka exkludering av vissa." (ibid, s.110-111).

Ett byte av begreppet ändrar naturligtvis inte förutsättningar och villkor automatiskt. Problematiken och de pedagogiska dilemmana grundar sig på förståelseperspektiv samt

ansvarsfördelning (ibid, s.111). Perspektiven gäller förståelse av orsaker och uppkomst till elevers svårigheter samt hur sådana svårigheter ska kunna bemötas och motverkas. För att eleven inte ska hamna i svårigheter ställs krav på att den inkluderande undervisningen är planerad och genomförs på ett sådant sätt att den kan möta alla elevers olika behov.

Att se elever i svårigheter istället för elever med svårigheter innebär alltså väsentligt olika förståelseperspektiv på svårigheter likväl som deras orsaker och hur de kan tacklas och hur nödvändigt stöd ska ges."(ibid, s.113).

Haug (1998) beskriver olika tolkningsvariationer av inkluderingsbegreppet; från en segregerad integrering, där barn får specialpedagogisk undervisning enskilt eller i liten grupp, till en inkluderad integrering där all specialpedagogisk undervisning sker i en social gemenskap. Inkluderingsprocessen innebär att vi bör visa att variationer och olikheter är bra i skolan och i samhället. Allas rätt till utbildning och ett bra liv gäller inte bara i skolans värld utan detta synsätt måste gälla i hela samhället.

Problematiken med att inkludera, anser Haug (ibid), löses inte genom att enbart omorganisera eller omstrukturera den fysiska miljön. De individuella behov som finns måste inrymmas och anpassas till barnens olika förutsättningar. När det pedagogiska arbetet skall planeras skall kunskapen stå i centrum, inte de olika funktionsnedsättningarna. Pedagogernas dilemma är att anpassa undervisningen och materialet till alla barn samtidigt som barnen skall uppleva delaktighet i gemenskapen.

3.7 Delaktighet

Begreppet delaktighet kan förstås ur många synvinklar, det kan förstås som en politisk målsättning som grundar sig på en humanistisk människosyn om alla människors lika värde. I det politiska sammanhanget uttrycker begreppet delaktighet en strävan mot ett samhälle där funktionella olikheter inte ska begränsa människans möjligheter att vara en del av samhället och att individerna ska få tillgång till samhällets alla arenor (Szönyi, 2005). Delaktighet har varit ett bärande begrepp inom handikappideologi och handikappolitik de senaste årtiondena. Samhället har ett ansvar, de ska sträva efter:

" en samhällsgemenskap med mångfald som grund

att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet

3.8 Utvecklingsstörning

Tideman skriver att utvecklingsstörning är en samlingsbeteckning för nedsatta intellektuella funktioner som uppstår under utvecklingsperioden, d.v.s. före 16 års ålder. Orsaker till utvecklingsstörning kan bero på många olika saker, så som virus, kromosomavvikelse, ärftlig disposition, hjärnskador före, under eller efter förlossningen, genmutationer samt understimulering. Funktionshindret utvecklingsstörning har många stora variationer, det gemensamt övergripande är en hämmad intellektuell utveckling.

Utvecklingsstörning delas vanligtvis in i tre stadier: A, B och C. A -stadiet (djup utvecklingsstörning) innebär att man förstår och agerar bara i det upplevda närrummet, här och nu. B-stadiet (svår och måttlig utvecklingsstörning) innebär att man förstår sin närmiljö som en helhet men saknar överblick över det frånvarande. På C-stadiet (lätt eller lindrig utvecklingsstörning) har man även en allmän uppfattning av tillvaron och förstår att det finns platser bortom det upplevda och att det finns en framtid och en dåtid."(Tideman, 2000, s.43).

För att definieras som utvecklingsstörd krävs det att man uppfyller samtliga tre kriterier, det sociala, det administrativa samt det psykologiska.

Den sociala definitionen innebär att de som inte klarar av vissa av de krav samhället ställer, eftersom varje social miljö ställer sina speciella krav på individen, har en utvecklingsstörning. Denna definition är inte statisk eftersom den till stor del utgår från miljön och därför kan variera. Vad gäller den här definitionen är det med andra ord den sociala omgivningen som bestämmer vem som ska tillhöra gruppen utvecklingsstörda.

Ur psykologisk synvinkel är utvecklingsstörning en nedsatt intellektuell förmåga eller låg kognitiv utvecklingsnivå. Denna kan mätas med intelligenstest. Det kritiska värdet mellan avvikande och normal anges ofta till IQ 70. (Szönyi, 2005).

Den administrativa definitionen innebär i praktiken att man tar hänsyn och ser till både det sociala samt det psykologiska kriterierna. Personer som uppfyller dessa två kriterier samt är i behov av och får tillgång till särskilt stöd, i exempelvis undervisning, räknas till kategorin utvecklingsstörda. Personen behöver hjälp och stöd i sitt liv för att kunna delta i samhällslivet genom att det har uppstått en brist eller skada under individens utvecklingsperiod, (d.v.s. före 16 års ålder). Personer som får insatser och bedöms ha

hjälpbehov enligt speciell lagstiftning eller undervisning i skolformen särskola, är enligt denna definition personer med utvecklingsstörning.

Det är myndigheterna som avgör vem som ska betecknas som utvecklingsstörd enligt denna definition.”(Tideman , 2000, s.42).

En annan definition som också kan tilläggas är den medicinska definitionen. Här handlar det om bl.a. biologiska samt medicinska avvikelser så som kromosomrubbingar. Denna definition står för en kombination av medicinska diagnoser samt psykologiska mätningen av de intellektuella funktionerna. (ibid, 2000).

3.9 LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor, att de får den hjälp de behöver i det dagliga livet och att de kan påverka vilket stöd och vilken service de får. Delaktigheten i samhällslivet och inflytande på flera väsentliga områden är målet så att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Assistansreformen var en av de mest omfattande förändringarna som LSS förde med sig, och det gjorde så att individerna fick större inflytande över utformningen av sitt personliga stöd. Ett stärkt eget inflytande och ökad social delaktighet förväntades reformen skapa för personer med funktionshinder. (Szönyi, 2005).

3.10 Salamancadeklarationen

Salamancadeklarationen är ett politiskt dokument som togs fram 1994 i den Spanska staden Salamanca vilken anordnades av UNESCO. Konferensen antog Salamanca deklarationen, vilken tar upp principer och inriktning samt praxis vid undervisning av elever med behov av särskilt stöd och en handlingsram . Dokumenten utgör ett viktigt bidrag vad gäller strävan att skapa en utbildning och skola för alla. Deklarationen gör tydligt att elever endast i undantagsfall ska undervisas i särskilda grupper eller utanför sin ordinarie klass. Deklarationen är ingen lag, den är ett politiskt verktyg, med vägledning, riktlinjer samt rekommendationer för de olika verksamheter som har med elever i behov av särskilt stöd att göra. I Salamancadeklarationen kan man bland annat läsa följande punkter:

- *”varje barn har en grundläggande rätt till undervisning och måste få en möjlighet att uppnå och bibehålla en acceptabel skolningsnivå,*
- *elever med behov av särskilt stöd måste ha tillgång till ordinarie skolor som skall tillgodose dem inom en pedagogik som sätter barnet i centrum och som kan tillgodose dessa behov,*
- *ordinarie skolor med denna integrationsinriktning är det effektivaste sättet att bekämpa diskriminerande attityder, att skapa en välkomnande närmiljö, att bygga upp ett integrerat samhälle och att åstadkomma skolundervisning för alla; dessutom ger de flertalet barn en funktionsduglig utbildning och förbättrar kostnadseffektiviteten och – slutligen – hela utbildningssystemet.”* (Salamancadeklarationen, SOU 1998:66)

3.11 FN: s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder

Den 13 december 2006 antog FN:s generalförsamling konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen undertecknades sedan av 82 länder, däribland Sverige, den 30 mars 2007. I samband med att Sverige undertecknade denna konvention skrev det även under ett fakultativt protokoll till konventionen vilket innebar att enskilda personer hade möjlighet att klaga om de ansåg att deras rättigheter blivit kränkta. Den nya konventionen är en fortsättning på arbetet inom FN vad gäller att utveckla samt skapa regler för funktionshindrades rätt till delaktighet och jämlikhet. Den nya konventionen skapar i sig inte några nya rättigheter utan syftet med denna är att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att ta tillvara sina mänskliga rättigheter (Socialdepartementet, 2008).

4. Teoretisk utgångspunkt

I det här kapitlet kommer vi att ta upp den teori som ligger till grund för tolkningen av våra data.

4.1 Symbolisk interaktionism

Det perspektiv som ligger till grund för vår tolkning av studien är den symboliska interaktionismen.

Det interaktionistiska perspektivet vilar på antagandena, att det sociala livets organisation uppstår ur samhället självt, ur det interaktionsprocesser som äger rum mellan samhällsmedlemmarna."(Cuff, Payne, 1979, s.148).

Man talar här om en rådande skillnad mellan djurens *reaktioner* och människans *handlingar*. För att handla krävs det ett medvetande vilket enligt de symboliska interaktionisterna är specifikt för människan.

Människan är inte bunden till ett stimulus -responsförhållande. Hon kan forma sina handlingar utifrån förväntningar om vad som ska ske. Och efteråt kan hon bedöma sina handlingar utifrån vad som faktiskt inträffade och anpassa sina förväntningar och framtida handlingar på basis av tidigare erfarenheter."(ibid, s.125).

I vår studie tittar vi närmare på föräldrars handlande vad gäller deras utvecklingsstörda barns skolgång. De har fattat ett beslut gällande barnens skolform och det har fattats dels utifrån förväntningar på hur de tror att valet kommer att påverka deras barn men även utifrån erfarenheter som gjorts. Vissa val går inte att ändra trots att man genom erfarenhet av handlingar insett att man borde ha gjort ett annat val. Detta kommer vi att återkomma till senare i vår studie.

Människan har enligt den symboliska interaktionismen också en förmåga att, på grund av sitt självmedvetande, se på sig själv så som omgivningen ser på dem. Det behöver inte vara en rättvisande bild som stämmer överens med alla personer människan ifråga möter, utan en mer generell sådan. (ibid). Sorgen över att ens barn kanske aldrig kommer att ses som en naturlig del av omgivningen kanske påverkar föräldrarna i deras val. Kanske påverkas valet av att man inte vill skilja sig från mängden eller så påverkas det av att man vill kämpa för att motverka just denna uppdelning av det som av samhället kan anses annorlunda och det som ses som det normala.

Människans handlingar är till stor del styrda av avsikter.

Aktören har ett mål med sin handling, och handlingen är medlet för att nå det målet."(ibid, s.132).

Detta blir väldigt tydligt i vår studie. Här är inga val självklara utan det ligger alltid någonting bakom. Föräldrarna har alltid en tanke med varför de valt den skolform de valt. Man talar om att aktören bedömer och väljer mellan olika handlingar beroende på situationen. Föräldrarna i våra intervjuer sitter i en speciell situation. De har alla barn med utvecklingsstörning. Av den anledningen behöver de, kanske mer än andra föräldrar, ta ställning till och engagera sig i skolfrågan. Det är därmed inte sagt att de av den anledningen gör likadana val.

Vid genomförandet av forskning utifrån symbolisk interaktionism krävs det att man använder sig av ett arbetssätt som gynnar sociologin.

Forskaren bör sträva efter att betrakta verkligheten såsom hans undersökningspersoner ser den."(ibid, s.133).

Vi tittar i vår undersökning på hur föräldrar till barn med utvecklingsstörning resonerar när de väljer skolform till sina barn. En gemensam syn gällande den symboliska interaktionismen är samhällets påverkan och inflytande över individen. Alla former av institutioner sätter en stark prägel på individens syn på sig själv samt dess status. (ibid). Enligt detta synsätt är det ett avgörande beslut som dessa föräldrar står inför.

De symboliska interaktionisterna är intresserade av att formulera generella påståenden om verkligheten. Men enligt deras synsätt kan sådana påståenden emellertid inte byggas upp kring variabelanalyser och en kvantifiering av mänskligt handlande. Deras syfte är istället att nå fram till formella generaliseringar utifrån detaljerade kvalitativa studier av speciella situationer. Mycket ofta är de emellertid mer intresserade av att beskriva de här situationerna än att nå fram till generaliseringar."(ibid, s.135).

Detta resonemang stämmer väl in på våra förväntningar och vårt syfte med vår studie. Vi kan se tecken på att fenomenet gällande föräldrars val av skolform till barn med utvecklingsstörning på många sätt uppvisar formella mönster även om föräldrarnas val och situation kan te sig helt olika. Kanske har de trots att de gjort olika val samma syn på vikten av att deras barn känner en delaktighet i samhället. Skillnaden kanske snarare ligger i hur de ser på begreppet delaktighet, och inom vilken skolform de anser att deras barn bäst tillämpar sig denna delaktighet.

De symboliska interaktionisterna ser inte samhället som ett välintegrerat system utan snarare som ett samhälle bestående av heterogena grupperingar.

Ett samhälle utgörs av samspelet mellan dessa heterogena grupper. Detta samspel präglas av konkurrens, genom att vissa grupper (eller en allians med grupper) kan skaffa sig en dominerande ställning inom de processer som styr den sociala kontrollen, organisationen och kommunikationen."(ibid, s.149).

Den symboliska interaktionismen som perspektiv ser till de olika grupperna i samhället och svårigheterna att integrera sig.

5. Studiens upplägg och genomförande

I detta kapitel kommer vi att beskriva studiens upplägg och genomförande, bland annat vad gäller hur vi bearbetat vårt intervjumaterial samt urval och begränsningar vi varit tvungna att göra. Vi kommer även att beskriva vår datainsamling, vilken skett genom kvalitativa intervjuer samt etiska överväganden vi gjort i samband med dessa. Vi tar även upp hur vi behandlat samt använt oss av citat från de intervjuer vi genomfört i vår text. Avslutningsvis kommer vi att behandla tillförlitligheten av vårt arbete.

5.1 Kvalitativ metod

Vilken metod man använder sig av beror till stor del på vilket syfte man har med sin studie samt vilka frågor man vill besvara. Frågetyp och analystyp hänger ihop (Starrin, Svensson, 1994).

Vår undersökning bygger på en kvalitativ metod.

Kvalitativa metoder betecknar metoder för insamlande av kvalitativa data."(Brante, Andersen, Korsnes, 1998, s.173).

Kvalitativa studier står för djupare och mer ingående studier där intresset inte ligger i att generalisera utifrån det stora antalet. Starrin och Svensson talar i sin bok "Kvalitativ metod och vetenskapsteori" (1994) om kvalitativa analyser i den bemärkelsen att alla fenomen som undersöks har egenskaper, och det är dessa egenskaper man är ute efter när man genomför en kvalitativ studie, inte enbart fenomenet i sig självt. För att komma åt dessa egenskaper samlar man in data i form av erfarenheter. Dessa erfarenheter får man främst genom exempelvis intervjuer. Utifrån de erfarenheter man samlat in kan man sedan, som i vårt fall, se till olika personers resonemang, tankar, känslor och reaktioner, i förhållande till en eller flera frågeställningar. Starrin och Svensson (1994) tar även upp vikten av att använda människor som undersökningsobjekt. Dessa bör, om man ser till vikten av kvalitativt resonemang, ses som en tillgång och inte som en felkälla eftersom de besitter en förmåga att kommunicera, ha olika värderingar samt vara självreflekterande. Målsättningen med kvalitativa studier är att

Identifiera och bestäm ma ännu icke kända eller otillfredställande kända företeelser, egenskaper och innebörder med avseende på a) variationer b) strukturer och c) processer.” (Starrin, Svensson, 1994, s.23).

Vi är i vår studie intresserad av att öka förståelsen för *hur* samt *varför* våra intervjuföräldrar resonerar som de gör. Av just den anledningen har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod vid genomförandet av vår studie. De vi beskrivit nu är de mer generella dragen för den kvalitativa metoden i stort. Vi har inspirerats av hermeneutiken.

5.2 Hermeneutik

Hermeneutiken är en inriktning inom den kvalitativa metoden. Hermeneutiken syftar till att *förstå* ett fenomen. För att bättre förstå hermeneutikens innebörd kan man se till skillnaderna mellan hermeneutiken och fenomenologin som metoder. Starrin och Svensson (1994) beskriver skillnaden mellan fenomenologi och hermeneutik genom ett exempel där man syftar till förståelsen av kristendomen. Ur ett fenomenologiskt perspektiv är det möjligt att förstå kristendomen utan att vara kristen, men inte att förstå vad det innebär att vara kristen. Hermeneutikerna däremot syftar till att se på, i det här fallet, innebörden av att vara kristen. *”Här frågar man efter den existentiella eller djupare meningen...”* (Starrin, Svensson, 1994, s.59). Hermeneutikerna försöker med andra ord avslöja det fenomenologin beskriver.

”Den allmänna hermeneutiska filosofin vill belysa förståelsens och tolkandets uppgifter inom alla områden av kultur- och samhällslivet.” (Brante, Andersen, Korsnes, 1998, s.115). Termen hermeneutik sägs komma från guden ”Hermes” vilken enligt grekisk mytologi sägs vara gudarnas sändebud till människorna. Hermes uppgift var att översätta gudarnas budskap från det gudomliga språket till det mänskliga.

Det handlar om att synliggöra hur det ter sig för enskilda unika människor att existera under sina villkor eller att klargöra innebörden i unika mänskliga förhållanden och sammanhang.” (Starrin, Svensson, 1994, s.73).

Enligt hermeneutiken handlar det om att förstå fenomen på djupet även om man själv inte är en egentlig del av dem. För att lyckas med detta krävs det att man samlar erfarenheter, detta genom möten med människor, analyserar samt tolkar dessa erfarenheter. För att resultaten ska ge någon riktig kunskap krävs prövningar av

tolkningarna. Resultaten kan annars anses som godtyckliga slutsatser vilka lika gärna kan bygga på forskarens egna fördomar. Med kritisk prövning av tolkningar menas att forskaren själv ifrågasätter deras rimlighet samt om det finns några andra möjliga tolkningar. (Starrin, Svensson, 1994).

Hermeneutiken vill motverka den vilseledande haiva inställning som tror att den utan förutfattade meningar förhåller sig (objektivt) till rena fakta: Varje förståelse är som situationsbetingad nödvändigtvis präglad av redan förvärvade eller invanda uppfattningar, alltså för-domar i en inte nedsättande betydelse av ordet." (Brante, Andersen, Korsnes, 1998, s.115).

Genom dessa noggranna prövningar vad gäller forskarnas egna tolkningar är det svårt att inte medvetandegöra sina egna förutfattade meningar och förkunskapers eventuella påverkan och att motverka dessa.

5.3 Kvalitativa intervjuer

Vi har i vår studie använt oss av en kvalitativ intervjumetod. Trost (1997) skriver i sin bok "Kvalitativa intervjuer" om vikten av att, under intervjustadiet, se verkligheten ur de intervjuades perspektiv. Det är först senare som man, med hjälp av teoretiska perspektiv, tolkar den data och det material man samlat in genom intervjuerna. Intervjufrågorna i kvalitativa intervjuer är ofta raka och kortfattade. Detta innebär däremot inte att svaren behöver bli desamma.

Kvalitativa intervjuer utmärks bland annat av att man ställer enkla och raka frågor och på dessa enkla frågor får man komplexa svar, innehållsrika svar. Det innebär att man efter det att alla intervjuer är utförda sitter där med ett otroligt rikt material i vilket man med tur och hårt arbete kan finna många intressanta skeenden, åsikter, mönster och mycket annat." (Trost, 1997, s.7).

Eftersom syftet med vår studie är att se på valet av skolform ur ett föräldraperspektiv ansåg vi att intervjuer är det bästa sättet att samla in data på samt att kvalitativa intervjuer med innehållsrika svar skulle vara mest givande för vår undersökning.

Intervjun går bland annat ut på att förstå hur den intervjuade tänker och känner, vilka erfarenheter den har, hur den intervjuades föreställningsvärld ser ut." (ibid, s. 24).

Man brukar i dessa sammanhang tala om grad av standardisering av en studie. Med detta syftar man till i vilken utsträckning intervjuerna är likvärdiga för alla inblandade. Är frågorna och situationen desamma för alla intervjuade? "Standard innebär avsaknad

av variation, allt är likadant för alla.” (ibid, s.19). Vad gäller vår studie har den en låg grad av standardisering.

De intervjuer vi här behandlar skall vara väl planerade och innehållet i intervjuguiden skall tas till vara i alla dess delar, men inte nödvändigtvis i samma ordning, snarare i den ordning som faller sig lämpligast för den intervjuade och hans eller hennes associationsbanor.”(ibid , s.34).

Frågorna har till en början varit desamma i alla fyra intervjuer, men allt eftersom intervjuerna fortskridit har de tagit lite olika riktningar beroende på intervjupersonerna. Följdfrågorna inte heller varit desamma utan varierat från intervju till intervju.

Är svarsmöjligheterna öppna så är frågan ostrukturerad. Då bestämmer den tillfrågade vilken struktur svaret får.” (ibid, s.20).

Vår studie är med andra ord ostandardiserad och frågorna är ostrukturerade. Vad gäller våra frågor i överlag har de alla varit relativt enkla och raka, men även några retrospektiva frågor som behandlar hur de intervjuade nu ser på saker som hänt tidigare. Även några få hypotetiska frågor har smugit sig in även om Trost (1997) starkt avråder från detta. För vår studie anser vi dock att denna typ av frågor är av värde eftersom vi även talar om hur föräldrarna ser på framtiden för sina barn. Alla frågor som på något sätt bidrar till att föra studiens syfte framåt är av relevans, och det anser vi även hypotetiska frågor vara.

5.4 Urval & Begränsningar

För att begränsa vår undersökning, dels med tanke på tiden men också för att inte behandla ett för stort område utan fokusera på att få svar på våra frågeställningar, valde vi att göra ett urval gällande intervjupersonerna. Vi koncentrerade oss på föräldrar till barn med en diagnos som i vår studie kan definieras med begreppet utvecklingsstörd. Valet av intervjupersoner skedde till stor del genom kontakter vi hade sedan tidigare. Att hitta föräldrar som gärna ställde upp på att bli intervjuade och dela med sig av sina erfarenheter och sin dyrbara tid var inte helt enkelt. Vi hittade dock fem engagerade föräldrar som gärna ställde upp och bidrog till vår studie. Utifrån de ramar vi själva satt upp för att begränsa undersökningen valde vi sedan ut våra fyra intervjuföräldrar. Ramarna vi satt upp handlade om att vi enbart skulle använda oss av föräldrar till barn

med diagnoser. Barnen skulle antingen gå i särskoleklass samt läsa efter särskolans kursplan eller gå i grundskola med grundskolans kursplan. Ramarna som vi var tvungna att sätta upp för att studien inte skulle bli för stor var nog det som många gånger begränsade oss.

5.5 Intervjusituationerna

Vår strävan var att miljön för intervjuerna skulle vara så lugn och ostörd som möjligt. Av den anledningen valde vi att utföra intervjuerna i intervjupersonernas egna hem. Vid intervju 1 deltog båda föräldrarna och då var även alla barn hemma. Vi satt dock avskilt ute i köket och genomförde intervjun, medan barnen lekte ute i vardagsrummet. Vid de andra tre intervjutillfällena fanns inga barn hemma. Intervjuerna genomfördes dagtid då barnen var i skolan. Intervjupersonerna skulle känna sig avslappnade och helst inte uppleva maktskillnader mellan intervjuaren och dem själva. Genom att genomföra intervjuerna i deras egna hem minskade vi risken för detta. (Trost, 1997). Vi var båda med vid samtliga intervjutillfällen men vi fördelade arbetsuppgifterna så att bara en av oss höll i intervjun. Vi ledde två intervjuer vardera. Den av oss som satt vid sidan av hade även den möjligheten att ställa frågor och liknande. Att vi båda var på plats och kunde fylla i där den andre eventuellt kom av sig gjorde intervjuerna mer fulländade. Vi var dock noga med att poängtera för intervjupersonerna vem det var som ledde intervjun ifråga. Även beslutet att genomföra intervjuerna med enbart en av oss som intervjuar minskade risken för att föräldern/föräldrarna skulle känna sig i underläge.

Det kan också vara ett gott stöd att vara två och om de två är samspelade så gör de vanligen en bättre intervju med större informationsmängd och förståelse än endast en skulle göra." (Trost, 1997, s. 44).

För att få en mjukare och mer inbjudande start på intervjuerna inledde vi med en mer berättande fråga. Där fick föräldern/föräldrarna beskriva sitt/sina barn samt deras skolsituation. Som introduktion till intervjuerna inledde vi med att berätta lite kort om vårt syfte med studien samt vilka rättigheter de har som intervjupersoner och att vi garanterar deras anonymitet.

5.6 Bearbetning av material

Samtliga intervjuer transkriberades för att få en tydlig överblick över insamlad data. Därefter delade vi upp intervjufrågorna i olika temaområden. Vardera temaområde fick en egen färg, som vi sedan använde och markerade med i de transkriberade texterna. På detta sätt fick vi en relativt tydlig överblick av innehållet i vårt material, och kunde enklare placera det under respektive rubrik i resultat- och analysdelen.

5.7 Studiens informanter

Sammanlagt gjorde vi fyra intervjuer. En av dessa beskriver en familj som valt inkluderad skolform till sin son. I detta fall innebär inkluderad skolform att pojken läser efter grundskolans kursplan och går i mindre undervisningsgrupp. De andra tre har alla valt särskola till sina barn, två av dessa valde det redan från första början medan en familj bytte till särskola efter några år inom grundskolan. Särskola i dessa fall innebär att barnen går i särskoleklass och läser efter särskolans kursplan. Det fall där barnen började sin skolgång i grundskolan gick de i vanlig klass och läste efter grundskolans kursplan.

Föräldrarna i intervju nummer 1 har en son som vi i vårt arbete kallar Simon. Simon är 11 år och har diagnosen Downs syndrom. Han läser enligt grundskolans kursplan i grundskolan.

Föräldern i intervju nummer 2 har en dotter som vi kallar för Annika. Hon är 7 år och har förutom utvecklingsstörning en cp-skada (Cerebral pares) vilket medför förlamning genom hjärnskada. Annika har precis börjat första klass i särskolan.

I intervju nummer 3 möter vi föräldern till ett tvillingpar som vi här kallar Anton och Maja. Anton har diagnosen autism, men enligt fadern handlar det mer om en alkoholskada vid namn FAS, Fatalet Alkohol Syndrom, vilken många gånger kan uppvisa liknande symptom med autism. Maja har fått diagnosen lindrigt begåvningshandikapp, men även på henne kan man se tecken på FAS säger pappan, framförallt i samband med att hon bli äldre. Anton och Maja är 20 år. Anton går sista året på gymnasiesärskolan och läser efter särskolans kursplan i särskoleklass. Maja gick ut gymnasiesärskolan förra året. Även hon läste enligt särskolans kursplan och i särskoleklass. De började sin skolgång i grundskolan med grundskolans kursplan, men

tog sedan emot erbjudandet att mottagas i särskolan. Anton började i särskoleklass i samma veva som han började tredje klass. Maja däremot började inte i särskoleklass förrän det var dags för henne att börja i sjätte klass.

Föräldern i intervju nummer 4 har en son med autism och Downs syndrom och vi har valt att kalla honom för Alvin. Han är 6 år och har precis börjat i särskoleklass och läser efter särskolans kursplan.

5.8 Etiska överväganden

I samband med att vi tog kontakt med våra intervjupersoner var vi noga med att berätta vad studien syftade till samt ungefär vad vi skulle komma att ställa för frågor. Vi poängterade även att medverkan var frivillig samt att vi planerade att spela in intervjuerna på mp3 spelare så länge vi hade deras samtycke. Vi garanterade dem anonymitet på så sätt att inspelningarna skulle raderas direkt efter transskriptionerna samt att alla namn, platser och annan information oväsentlig för studiens resultat skulle ändras i arbetet. En eventuell identifikation av intervjupersonerna är i princip omöjlig. Då vi citerat föräldrarna från våra intervjuer har vi valt att omformulera det som kan upplevas som talspråk till skriftspråk. På detta sätt blir en eventuell identifiering svårare. Vi är medvetna om de forskningsetiska normer som gäller, och vi har uppfyllt de krav som antogs av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet 1990 (Vetenskapsrådet).

5.9 Tillförlitlighet

För att öka tillförlitligheten av vår studie har vi varit noga med att redogöra för vårt empiriska underlag, det vill säga våra transkriberade intervjuer. På detta sätt kan läsarna följa våra tankegångar och själva se vad som är direkta resultat och vad som framkommit utifrån tolkningar.

Studiens underlag är inte av den karaktär att det går att generalisera några direkta statistiska resultat. Detta betyder inte att studien inte är trovärdig eller användbar. Undersökningen är kvalitativ och även om undersökningsgruppen är liten är resultaten fortfarande riktiga. Man kan därför säga att studien visar på analytisk generaliserbarhet.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera de resultat vi samlat in genom våra intervjuer samt analysera dessa utifrån de frågeställningar vi presenterat tidigare i vår studie. Intervjuerna kommer att analyseras var för sig just av den anledning att vi vill öka insikten och förståelsen gällande varje enskilt fall.

6.1 Intervju 1

Föräldrarna i intervju nummer 1 har en son som vi i vårt arbete kallar Simon. Simon är 11 år och har diagnosen Downs syndrom. Föräldrarna beskriver honom som glad, positiv och rätt envis. Han har ett tal, men det är ganska svårt att förstå vad han säger.

full rulle utan att vara nån som klättrar på väggarna, egna idéer har han ganska många, men jag tror att det där du sa om envis är en ganska bra beskrivning. Det har väl blivit lite mer med åren skulle jag vilja påstå. Han har utvecklat den sidan mera den sista tiden, med åldern, men annars är han ganska glad, positiv och sådär.”(Intervju 1, 2008).

Hans föräldrar har valt att låta honom läsa enligt grundskolans kursplan. Simon går i grundskolan men större delen av undervisningen sker i mindre grupp tillsammans med flera pedagoger. De är bosatta i en mindre kommun nära en större stad och Simon har tre syskon.

6.2 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val

Föräldrarna talar om att de anser att det saknas resurser inom grundskolan.

I överlag upplever föräldrarna skolan och även ledningen som positiv till att deras son läser enligt grundskolans kursplan i inkluderad klass. De har aldrig känt att de inte är välkomna på skolan.

Föräldrarna upplever att skolan inte riktigt har den kunskap vad gäller inkludering som de önskar. De tror att det kan bero på att skolan är nybörjare inom att tänka utifrån inkludering.

Integrering, det har ju mer varit att man har en klass och så har man ett lagom hål där. Så då proppar man ner ungen där i, och sen så sticker det ut lite här och där, och så kanske det passar nästan där. Medan inkludering har varit att man mer plockar upp hela pusslet, och så tar man med ett barn som har särskilda behov och så får man lägga om pusslet så att det passar liksom hela klassen. Och där kan det ju vara, det ska ju fungera för alla barn. Men att man tänker på hela klassen istället för att man tänker kassen för sig och så integrerar man ett barn där med en resurs."(ibid .)

De har även upplevt att skolan ibland skyller på bristen på resurser. Viljan från skolans sida har funnits, men att omsätta det i praktiken har varit svårare. Föräldrarna anser att de ofta får vara den drivande kraften, och säga åt skolan vad de ska göra, samt förse dem med material m.m.

Även omsättningen av personal är något föräldrarna ser som en brist.

personer som funnits där slutar och börjar att plugga eller gifter sig, skaffar barn eller något sådant. Så då försvinner dom. Då kan inte skolan upprätthålla en kontinuitet, och då får man börja på nytt igen."

Detta upplever föräldrarna som ansträngande, både för dem själva och för barnet. Det är ett otroligt byte av lärare och övrig skolpersonal för deras son. Föräldrarna påpekar att han har mött en mängd olika människor under sin skoltid, och som de ser det borde speciellt inte barn med särskilda behov få utsättas för detta. Föräldrarna poängterar att det är tur att han är, som de uttrycker det, så tålig, och att det antagligen är därför varken skolans personal eller de själva har reflekterat mer över det.

det är ett otroligt byte, och jag tycker, att när man pratar om barn med särskilda behov så är man otroligt benägen att säga att, han kan ju byta klass så kan vi pröva. Eller han kan byta grupp så kan vi pröva eller". .

Föräldrarna upplever att om de inte är där och "bevakar" hela tiden så kanske eventuella problem inte uppdagas. När det byts personal så är kanske inte den nya personalen alltid införstådd i vad som behöver göras. De känner inte barnet och vet kanske inte heller hur saker och ting fungerade tidigare. Det tar då längre tid innan de reagerar om någonting inte fungerar som det ska. Ofta blir det föräldrarnas uppgift att se till att utvecklingen går framåt. Föräldrarna upplever att de inte kan slappna av utan att de hela tiden måste ligga på skolan och se till att det fungerar. Man kan inte ta för givet att allt går bra och att eventuella problem löser sig. Föräldrarna upplever även att de måste vara på skolan när det gäller planeringen av undervisningen m.m. för barnet.

”det är vi som måste komma med grejer, och säga kan ni göra det här, det här kan ni göra. Stundtals känns det som det är vi som utbildar våra barns lärare.”

Man kan säga så här, att det har inte varit en initiativrik skola som kom mit och hittat på saker.”

Föräldrarna talar om vad de kallar för ”guldpersoner” eller ”stjärnskott”. Det är enligt dem personer inom skolan vilka är drivande och självgående. De hittar på och testar saker som kan utveckla barnet samt arbetar för att engagera hela klassen och få alla delaktiga. De håller även en kontinuerlig kontakt med föräldrarna gällande hur allt fungerar, och föräldrarna känner att de får feedback på hur saker och ting går. Själva skolan är inte så i sig, utan det handlar mer om enskilda personligheter.

Dom där personerna, det är inte så att det regnar av dem.”

Föräldrarna har även erfarenhet av lärare och personal inom skolan vilka agerat på så sätt att de i princip ignorerat hela konceptet. Får man inget stöd tvingas man att gå vidare.

blundar man tillräckligt hårt så försvinner det, och det gjorde vi, vi gick över till andra avdelningen sen istället då.”

Skolan talar ofta om att de är på rätt väg och att de håller på att utvecklas. För föräldrarna känns inte detta som någon direkt tröst med tanke på skillnaden vad gäller tidsperspektivet.

Simon kanske går i skolan i tio år, och skolan ska förmodligen vara kvar i mer än ti o år. Så det är klart att tidsperspektivet på om vi är på rätt väg är ganska stor..Så de kanske håller på att utveckla något som är bra om tio år. Men då är ju inte vi där längre.”

Föräldrarna säger att det är plågsamt att hela tiden höra att skolan är på rätt väg och att den håller på att utvecklas. De undrar hur länge det ska ta, och när det kommer att bli riktigt bra.

Vad gäller särskolan som organisation har föräldrarna besökt den två gånger, mest för att veta vad det är de ”tackar nej till”, som de själva uttrycker det. Att särskolan ligger lokalintegrerad anser föräldrarna som någonting positivt. De olika skolformerna ligger i samma lokal, men hur pass integrerade är de egentligen? Detta är en fråga som föräldrarna ställer sig.

de har en egen si da för ingång, och lite sådant. En egen skolgård hade de då i alla fall!..

Föräldrarna reagerade på hur personen som presenterade särskolan för dem uttryckte sig.

barn med Downs syndrom får gå och äta i matsalen sa hon, med de andra barnen i den vanliga skolan. Och då tänkte jag, får gå och äta med de andra barnen i matsalen, jag tänkte då vad då får? men finns det inget hinder så förstår jag inte varför man inte skulle göra det."

Inte heller evenemang som Luciafirande och liknande är något särskolan och grundskolan har som gemensam aktivitet. Föräldrarna vet inte riktigt hur det fungera. Om det är så att de ens är medbjudna att titta på eller delta, eller om det är något som särskolan själv valt.

Det verkar inte som om de samarbetade sådär fruktansvärt mycket med varandra precis, och det kändes ganska främmande för oss då."

Enligt föräldrarna består särskolan inte bara av dåliga saker. Inom särskolan har man en hög personaltäthet och man har tillgång till personal med många idéer. Det finns även gott om material som är anpassat just till dessa elever. Föräldrarna talar även om gott om rutinerna i särskolan. De ser dessa som någonting positivt. Att öva i hur man klär på sig, åker tåg samt handlar i affären är saker som även deras son skulle behöva öva mer på. Däremot väger det inte tillräckligt tungt när det handlar om valet av skolform.

Föräldrarna gav särskolan två försök. Andra besöket gjorde de mycket för att se om det skett några förändringar.

Det hade inte ändrats nämnvärt i inställningarna. De hade fått en ny rektor där som var mer positivt inställd till det här, och det var ju bra."

Men på samma sätt som föräldrarna upplever att personalen inom skolan, resurser och liknande, slutar av olika anledningar, gäller detta även då rektorerna.

För det verkar ju vara så att rektorerna inte stannar längre än typ fyra år på något ställe... Det är något som känns jobbigt i skolvärlden, att de byter jobb som de byter underkläder."

Föräldrarna säger på vår fråga gällande hur de uppfattar särskolan att det inte handlar om uppfattningar i positiv eller negativ riktning. De anser att alla barn, oberoende av funktionshinder, har rätt att gå i samma skola.

barn med särskilda behov, den bästa miljön för dem är en vanlig regelrätt skola och där ska man ha alla resurser som behövs för att barnen ska klara av situationen."

Föräldrarna hänvisar här till både FN deklARATIONEN och SalamancadeklARATIONEN. Den mer allmänna attityden bland folk anser föräldrarna dock vara att barn med utvecklingsstörning ska gå i särskola.

Ett av föräldrarnas starka motiv till att, som de själva uttrycker det, inkludera Simon i grundskolan är just av den anledning att de vill att han ska vara en del av samhället. De vill socialisera honom i en vanlig miljö, och de andra människorna ska socialisera sig med honom. Att låta Simon gå i "vanlig" skola i en "vanlig" klass, är för föräldrarna ett sätt att uppleva Simon som en "vanlig" människa.

Ytterligare en motivering till varför föräldrarna inte vill låta Simon mottagas i särskolan, inte ens genom individintegrering, handlar om att de är rädda att förlora placeringsrätten. Enligt dem ligger beslutet gällande vilken skola han då ska placeras i hos kommunen. De upplever att dividerandet om pengar och vem som ska betala vad lätt kan komma att öka. Det blir så många relationer mellan olika organisationer att sätta sig in i.

Föräldrarna är medvetna om att de har rätt att välja vilken skolform de vill till Simon. Enligt skollagen är det barnets behov som styr vilka pedagogiska insatser som skall sättas in. Detta ska göras oberoende av skolform. Simon har med andra ord rätt att få de resurser han behöver oberoende av vilken skolform föräldrarna väljer. Detta upplever föräldrarna inte att alla, ens inom skolan, är medvetna om.

Vi har ju fått frågan varför vi inte skrivit in honom i särskolan, ni vet att ni får mer pengar då, men han ska ju få det oavsett inskrivning eller inte."

6.3 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild

Föräldrarna talar om att de gärna skulle se ett ökat stöd just under raster där leken står i centrum, samt under lektioner som innebär samarbete med övriga elever. Enligt dem är det där det syns som tydligast att Simon och de andra barnen behöver stöd. Som det ser ut i dag finns resurserna med under dessa tillfällen. Det föräldrarna skulle önska är att man arbetade mer förebyggande när det gäller att finnas till hands vid dessa tillfällen.

Det behövs någon som medlar, anpassar leken och fungera som tolk. Ofta är det saker som turordning och regler som är svåra för Simon att förstå och för de övriga barnen att se ur Simons synvinkel. Om man redan från början är inställd på att detta är någonting som är svårt kan man lättare motverka det.

Även om föräldrarna ser inkludering i vanlig klass som någonting positivt för Simon, märkte de efter ett tag att det blev lite för stökigt för honom att gå i en så stor klass. Den mindre grupp som ordnades för de barn som var i behov av extra stöd blev en bra lösning för honom.

Vad gäller stödinsatser i form av resurser m.m. upplever föräldrarna att det ofta eller i princip alltid är de som får vara den drivande kraften. Det är inte direkt någonting som sker från skolans sida per automatik. Detta kan föräldrarna många gånger uppleva som tröttsamt och det krävs en hel del tålamod.

Det är vi som måste komma med grejer, och säga kan ni göra det här, det här kan ni göra! Stundtals känns det som det är vi som utbildar våra barns lärare! (ibid).

Eftersom Simon har en diagnos är det enklare att kräva de stödinsatser som han behöver. Enligt föräldrarna blir de inte ifrågasatta på samma sätt i och med att han har en så pass tydlig diagnos. De uttrycker sig på så sätt att de har ”råd” att köra en hård linje. Föräldrarna är så pass medvetna om sina rättigheter.

6.4 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna

När föräldrarna talar om delaktighet, poängterar de vikten av att inte enbart vara delaktig rent rumsligt. Det handlar om att vara delaktig i en lek och förstå reglerna. Idrotten är ett exempel som föräldrarna tar upp. De säger att när Simon inte förstår vad det handlar om sitter han bara bredvid och tittar på och vill inte vara med. Då har skolan förmodligen missat någonting. Enligt föräldrarna kan det här handla om delaktigheten. Det som då behövs är någon vuxen som kan hjälpa till och få det att fungera.

Föräldrarna anser att de genom att låta Simon gå i en ”vanlig” klass i en ”vanlig” skola gör honom mer delaktig. Där blir han en del av gemenskapen och han lär känna sina syskons kompisar. Föräldrarna ser att Simon, genom att umgås med andra barn i den ”vanliga” skolan, lär sig mycket vad gäller det sociala samspelet.

Han bli ingen som man pekar på, utan alla vet vem han är. De poängterar också att det inte bara är Simon som ska socialiseras, utan omgivningen ska även socialisera sig med honom.

det märks ju att det har en positiv effekt och inverkan på dem, och så att man blir van vid att det finns andra sorters människor här i världen, eller hur man nu ska säga”. (ibid).

Föräldrarna är positivt inställda till att alla i skolan vet vem Simon är, och de får ofta höra att Simon är väldigt populär och att de andra barnen pratar eller busar med honom.

I och med att Simon går i den ”vanliga” skolan blir han enligt föräldrarna vardaglig vän med sina syskons kompisar, vilket är viktigt. Föräldrarna ser även detta som ett sätt att avdramatisera handikappet.

Barn med speciella behov har ofta svårt att hitta vänner, att ha någon typ av eget umgänge”.

Vad gäller Simons självbild tror föräldrarna inte att han ser sig själv som annorlunda. Han är enligt dem inte medveten om sitt handikapp. De har inte sett några tendenser till det över huvudtaget. Det är de tacksamma för.

Vad gäller kunskapsnivån ser föräldrarna inte Simons brister inom det området som något problem. Enligt dem är det viktigare att han går i en ”vanlig” skola och får den gemenskap som följer med den, än att han går i särskolan, där han visserligen skulle ha fått tillgång till mer anpassat material samt fler resurser.

Dom där betygen och målen och det där, det skite r vi i, rakt upp och ner”.

Vad gäller delaktigheten i klassrummet har Simon uppgifter anpassade för honom. På detta sätt får han utvecklas efter sin egen förmåga. Däremot är det den stora klassen, som Simon tillhör när han inte går i lilla gruppen, som avgör på vilka villkor han kan delta. Med det menar föräldrarna att om klassen har exempelvis matematik, så arbetar de med olika uppgifter.

Den lilla grupp som Simon även tillhör, ha ett nära samarbete med den stora klassen. De äter tillsammans, har idrott, temaarbeten och många andra lektioner tillsammans.

6.5 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn

Föräldrarna anser att grundskolan inte är separerad från övriga samhället till skillnad från särskolan. Genom att låta Simon gå i grundskola är han redan en del av gemenskapen, han har vänner och han är accepterad och omtyckt.

De bitar som särskolan fokuserar mer på, som exempelvis bussåkning, påklädning m.m. är saker som man inte ägnar sig åt i grundskolan på samma sätt. Detta går Simon troligtvis miste om, men det är ingenting som föräldrarna ser som någon större förlust. Däremot kunskapen om pengar och pengars värde anser föräldrarna vara en viktig kunskap som man behöver i livet. I överlag upplever föräldrarna att det finns viktigare och värdefullare kunskaper, som exempelvis socialt samspel, och dessa får han enligt föräldrarna i den ”vanliga” skolan. De lever i nuet, och fokuserar egentligen inte så mycket på framtiden.

Nio år, nio år av sitt liv har Simon ett vanligt liv så att säga, där han är med och ser hur livet är oavsett vad resultatet är... (ibid).

Man tar saker när de kommer och försöker hantera det vartefter. Att gå och fundera för mycket på framtiden, då är man dum så att säga”.

6.6 Intervju 2

Föräldern i intervju nummer 2 har en dotter som vi kallar för Annika. Annika är 7 år och har förutom utvecklingsstörning en cp-skada. Föräldern beskriver henne som en väldigt glad och positiv tjej.

Hon har inte samma motorik som en jämnårig, men hon går sen ett par år tillbaka. Det är en väldigt glad och väldigt social liten människa. Hon tycker väldigt mycket om att umgås med andra, barn och vuxna, och har väldigt lätt att få kontakt, trots att hon inte kan prata.” (Intervju 2, 2008).

Hon har en tvillingsyster och en lillebror. De bor i en mindre kommun utanför en större stad och Annika har precis börjat i första klass i särskolan.

6.7 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val

Enligt mamman i den här intervjun finns det inga direkta hinder inom särskolan eftersom allt är anpassat för elevernas speciella behov. Hon är rädd att det om Annika gått i en ”vanlig” grundskola skulle ha uppstått stora hinder och extra arrangemang för att få det att fungera. Inom särskolan är det naturligt att man ordnar extra resurser.

Valet av skolform grundar mamman på att man måste acceptera den situation man befinner sig i. Enligt henne är det en känslomässig sorg man måste komma över, först därefter kan man fokusera på att göra det bästa möjliga av situationen.

Alltså det är ju jättesvårt när man har ett handikappat barn med allt som det är. Och med all den sorg som är, men när man väl har kommit över det så, i alla fall så som vi har hanterat situationen så är, nu är saker och ting som dom är och då får man ordna de bästa för det. Sen får man försöka lägga bort det där känslomässiga. Det är klart att jag vill att hon skulle gå i en vanlig skola, jag skulle vilja att hon var frisk och det kan man återkomma till hur många gånger som helst, men nu är hon inte det. Nu är det på ett annat sätt och då tycker jag att det är bra, och jag tycker inte att man stoppar undan barnen och gömmer dem utan jag tycker bara man ger dem möjligheter att lära sig det de behöver”. (ibid).

Annikas läkare tog tidigt upp frågan gälland skolform. Enligt mamman lade de ner mycket tid på att informera sig om de olika alternativen. De besökte olika särskolor, tittade på individinkludering som alternativ samt informerades av habiliteringen gällande rättigheten att fritt välja skolform. Enligt föräldern gick de på sin magkänsla och valde särskola eftersom de ansåg att det var det bästa alternativet för Annika.

för hon behöver ju lära sig helt andra saker än vad barnen i den vanliga skolan” .

Annika ska ju inte lära sig multiplikationstabellen eller alla Europas huvudstäder och sådant som barnen brukar lära sig i den vanliga skolan”.. .

Hon ska lära sig att klä på sig och att äta, åka och handla. Kanske lära sig att känna igen pengar och kunna veta lite om sådana saker då”.

Rent intellektuellt var det enligt mamman inga tvivel gällande vilken skolform Annika var i behov av. Känslomässigt däremot var det rätt svårt. Det som ändå motiverar valet är att Annika enligt mamman trivs så bra på sin särskola och att hon lär sig så mycket.

Med tanke på att Annikas utvecklingsstörning är så påtaglig, är föräldrarnas motivering till att välja särskola relativt självklar. De är medvetna om att hon inte kommer att läsa

vid exempelvis universitetet, och därför behöver de inte oroa sig för huruvida de väljer en skolform som utesluter sådana möjligheter.

6.8 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna

Ett större samarbete mellan särskolan och den ”vanliga” skolan är något som mamman efterlyser och skulle vilja se mer utav. Gemensamma utflykter och evenemang där den intellektuella förmågan inte har någon större betydelse är exempel på ett sådant samarbete. Det ska vara någonting som är lämpligt och värdefullt för alla inblandade. I det här fallet ligger de olika skolformerna insprängda i varandra vilket förenklar möjligheterna att genomföra detta samarbete.

Mamman poängterar att det är viktigt att tänka på att den här typen av samarbete inte uppskattas av alla. Hon anser att när man talar om tillgänglighet i den bemärkelsen att utvecklingsstörda ska ha tillgång till samhället, så borde man även se det som att samhället ska ha tillgång till de som är utvecklingsstörda.

För jag tror ju faktiskt att de som har träffat Annika är lite rikare än de som inte har gjort det” (ibid).

Den vanliga skolan ska inte bara vara snäll mot särskolan och ta emot dem så att de här stackarna ska få och så, utan det finns faktiskt ett givande och tagande här. Det skulle jag önska mycket mer av”.

För att få detta samarbete att fungera krävs det enligt mamman drivande föräldrar.

6.9 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala - och kunskapsmässiga utveckling samt självbild

Mamman anser att Annika genom att gå i särskolan är delaktig i väldigt hög grad. Hon passar in i skolan. Mamman uttrycker det som så att Annika är bland ”jämnåriga”, och att hon kan göra allt som de andra barnen gör. Det är stor skillnad jämfört med när hon gick i förskolan.

Det mamman skulle önska är en större delaktighet mellan särskolan och grundskolan. Hon beskriver ett dansprojekt mellan särskolan och grundskolan som genomfördes

under en period, men detta orkande man inte riktigt driva vidare så det lades ner. Ett resultat av detta samarbete har blivit att barnen i grundskolan känner till barnen i särskolan.

Så jag vet ju att barnen i den vanliga klassen, så att säga, hälsar på särskolebarnen i matsalen. För jag menar, de känner ju varandra, de har ju dansat tillsammans".(ibid).

dom där typerna där borta är inte några konstiga prickar, utan de är ju liksom Annika och vad de nu heter"... .

Mamman upplever dock att viljan att samarbeta mellan de olika skolformerna finns där, de har bara inte kommit så långt vad gäller den biten rent konkret.

Vad gäller den kunskapsmässiga utvecklingen anser mamman att Annika har tagit jättestora kliv framåt genom att gå i särskolan, där finns det tid för henne. Hon tror inte att Annika skulle ha utvecklats i lika stor utsträckning i den "vanliga" skolan, för där skulle hon ständigt komma på efterkälken.

Annikas mamma anser att hennes dotter är en väldigt social person som tycker om att pussa och klappa på andra människor, och detta får hon utrymme för i särskolan. De flesta barn tycker att det är rätt gulligt när hon kommer och pussar dem m.m. Det är som hennes talang på nåt sätt, att pyssla om andra människor. Det får hon ge uttryck för på ett helt annat sätt inom särskolan. Annikas mamma säger att hon tror att Annika är en väldigt betydelsefull person för många av de andra barnen och att hon är en person som många tycker om.

Annika har enligt mamman svårigheter när det gäller samspelslekar. Där behöver hon extra stöd, i form av en vuxen som hjälper till och styr leken. Tidigare har Annika varit nöjd med att leka bredvid med sitt, och vara i periferin. Nu har hon börjat leka lite med de andra barnen. Problemet, som mamman ser det, är när Annika ser sin syster leka och göra saker som hon skulle vilja göra men som hon inte klarar av. Skulle hon gå i den "vanliga" skolan, som mamman uttrycker det, skulle det bli en oerhörd frustration med alla ständiga misslyckanden. Nu blir det istället andra, nya mål, som hon har möjlighet att uppnå.

6.10 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn

Mamman anser att genom att ge Annika de här åren i särskolan får hon förutsättningar för att klara sig själv i det vardagliga livet. Hon behöver inte lära sig Europas huvudstäder och multiplikationstabellen, hon kommer inte att ha någon användning för dessa kunskaper, för så kommer inte hennes liv att se ut.

hon ska ju ändå inte bli professor eller ingenjör. Det finns en befrielse i det också, när man väl har accepterat det, att det är som det är, då har det i alla fall för oss blivit lättare att, inte för att vi har gett upp och hon kommer aldrig att klara någonting och så där, men en sorts realistisk syn på saker och ting" (ibid).

Mamman anser att det hon behöver lära sig är att handla och hantera pengar, klä på sig m.m. Klarar hon detta är hon rustad för livet, och enligt mamman själv är det hennes uppgift som mamma att se till just detta.

Det är en process att, när hon föddes och vi förstod liksom att, började få en diagnos och så och förstod, då vet jag att de sa att den här flickan hon kanske inte kommer att kunna gå! Då tänkte jag, men det gör ingenting alls att hon inte kan gå, för jag kan ju bära henne genom livet, det är inga problem. Fast sen insåg jag att det är givetvis tvärtom, min uppgift är ju inte att bära henne utan min uppgift är att jag ska lära henne att gå, både bildligt och bokstavligt. Och samma sak är det här, det är min uppgift som förälder. Att hon ska klara sig så bra som möjligt utan mig".

6.11 Intervju 3

I intervju nummer 3 möter vi pappan till ett tvillingpar som vi här kallar Anton och Maja. Anton har diagnosen autism, men enligt fadern handlar det mer om en alkoholskada vid namn FAS, Fatalet Alkohol Syndrom, vilken många gånger kan uppvisa liknande symptom med autism. Maja har fått diagnosen lindrigt begåvningshandikapp, men även på henne kan man se tecken på FAS säger pappan, framförallt i samband med att hon bli äldre. De adopterades till Sverige när de var fem år gamla. Barnens biologiska mamma hade missbruksproblem, vilket är det som ligger till grund för deras utvecklingsstörning. Deras första fem år, som till största del innebar ett liv på olika institutioner, har med andra ord varit väldigt traumatiska. Då de kom till Sverige visste man ingenting om deras utvecklingsstörning. Det enda man visste var att de hade hepatit B. Resten uppdagades allt eftersom. I dag är de 20 år och bor i ett mindre samhälle mittemellan två städer. Anton går sista året på gymnasiesärskolan och läser efter särskolans kursplan i särskoleklass. Maja gick ut gymnasiesärskolan förra

året. Även hon läste enligt särskolans kursplan och i särskoleklass. De började sin skolgång i grundskolan med grundskolans kursplan, men tog sedan emot erbjudandet att mottagas i särskolan. Anton började i särskoleklass i samma veva som han började tredje klass. Maja däremot började inte läsa enligt särskolans kursplan i särskoleklass förrän det var dags för henne att börja i sjätte klass. Anton och Maja har tre äldre syskon. Föräldern beskriver Anton som väldigt artig och som en pojke som törs ta kontakt och prata med folk. Han har däremot stora problem med att läsa, räkna och skriva, och på honom syns det mer att han har en utvecklingsstörning. Maja beskrivs som snabb, rapp och duktig. Däremot har hon väldigt dåligt självförtroende och är mycket blyg utav sig. Föräldern poängterar att de kompletterar varandra väldigt bra.

... då dom är tillsammans och dom är ute och gör någonting så fixar dom det tillsammans... och då märker du inte något större fel på någon av dom, för dom kan parera dom här situationerna som uppstår.”(Intervju 3, 2008).

6.12 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val

Anledningen till att föräldrarna valde att låta sina barn mottagas i särskolan grundade sig till stor del på att barnen inte mådde speciellt bra i grundskolan. Barnen märkte, och speciellt då Maja, att man inom grundskolan tog till speciella åtgärder för just dem och att de behandlades annorlunda. Inom särskolan är det enligt pappan en rakare kommunikation och där är alla mer lika, ingen behöver känna sig undanskuffad. Vad gäller Anton mottogs han i särskolan tidigare än Maja, detta med anledning av att hans diagnos var tydligare. Däremot lät de honom gå tre år i grundskola innan de lät honom mottagas i särskolan. Detta på grund av att barnens bakgrund kunde medföra en viss förklarlig försening.

Speciellt vad gäller Maja växte hon väldigt mycket i samband med att de bytte från grundskola till särskola. Det handlade till stor del om att hennes självförtroende växte.

I samband med att diagnoserna uppdagades, och allt eftersom föräldrarna accepterade sina barns utvecklingsstörningar, bestämde de sig för att lägga bort all prestige och ta den hjälp samhället hade att ge. Som pappan ser det är miljön inom särskolan lättare att tillgodogöra sig när det handlar om barn med särskilda behov.

I överlag anser pappan i intervjun att särskolan är ett bra alternativ för de barn som behöver extra stöd. Däremot får vi intrycket av att pappan anser att resurserna inte räcker till. Enligt honom skickas många barn till särskolan i tron om att de endast har läs- och skrivsvårigheter, vilket senare visar sig vara endast en bråkdel av något betydligt mer omfattande. Man kan enligt honom se det som att särskolan antingen tar emot för många elever eller så har de för lite resurser.

Samma sak anser pappan vad gäller grundskolan. Inte heller där har man tillräckligt med resurser.

det behövs mer resurser för att hjälpa dem som ligger längst ner på stegen helt enkelt" (ibid).

många barn skulle må bra av att få komma till särskolan. Och då förutsätter det att man skapar mer resurser där då".

De som inte tar chansen att gå till särskolan med sina barn, de gör ett stort misstag".

Enligt pappan beror bristen på resurser till stor del på ekonomin och alla sparkrav inom skolan.

Det är enligt pappan viktigt att personal som arbetar med barn med särskilda behov är kompetent. Många gånger upplever han att det inte fungerar så i praktiken. Hans intryck är att det ofta handlar om att det är personer som inte får arbete någon annanstans som hamnar inom denna yrkeskategori.

Personalen inom särskolan får enligt pappan inte det erkännande de många gånger förtjänar.

De här lärarna skulle ha bättre lön, de skulle vara hög status att jobba med de här barnen".

Det föräldrarna kan uppleva som mindre bra gällande, i detta fall gymnasiesärskolan, har med utbudet av inriktningar att göra. Enligt pappan är de för få.

6.13 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna

Vad gäller samspelet mellan särskola och grundskola anser pappan att okunskap från grundskolans sida gentemot särskolan försvårar ett eventuellt samarbete. Han liknar det vid att kemin inte alltid stämmer överens.

Enligt pappan krävs det att man som förälder till barn med särskilda behov är drivande samt att man är beredd på att strida för sina barn. Enligt honom drev de en stenhård kamp mot skolan gällande utökat antal resurser eftersom det förekom mobbning m.m. i uppehållsrum samt på raster.

Pappan upplever att särskolan ibland har en tendens att dela upp eleverna. Enligt honom delas de upp beroende på graden av utvecklingsstörning. Denna uppdelning anser han enbart ökar segregeringen. Uppdelningen avdramatiseras visserligen i och med att elever från de olika "sidorna" möts via gemensamma bekanta. Föräldrarna har varit med och påverkat genom att se till att det finns ett utrymme där de olika "sidorna" kan mötas på neutral mark så att säga.

Pappan uttrycker att de är positivt överraskade vad gäller deras möjligheter att påverka samt ha inflytande över särskolan som verksamhet. De upplever att dialogen har fungerat bra med de flesta lärare. Pappan tror att anledningen till att det har fungerat så pass bra till stor del beror på att de har kört med raka puckar och varit tydliga. Har de varit några problem har de tagit upp dessa på en gång och haft en konstruktiv diskussion och löst problemet gemensamt istället för att fokusera på att hitta en syndabock. En fördel, så som pappan ser det, är att de var väl införstådda vad gäller sina rättigheter. De visste vilka krav de kunde ställa på skolan. I Antons klass har de tillgång till fler resurser, så där upplever de redan att det fungerar rätt bra. I Majas klass däremot har de varit i princip dubbelt så stort antal elever. Där upplever föräldrarna att de har varit tvungna att ligga på mer för att få de stödinsatser som behövs.

Pappan har tidigare påpekat särskolans bristande utbud. Han berättar om en idé som han försöker driva igenom. Denna handlar om att införa en "grön linje" som inriktar sig på parkarbete samt djurskötsel. Ett samarbete med lantbruksskolan skulle då vara möjligt.

Lite för sent upptäckte föräldrarna att Maja hade talang inom restaurangbranschen. Hon gick redan det nationella programmet och eftersom hon bara hade ett år kvar var det för sent att byta inriktning. Som pappan ser det är särskolan mer som en träningskola inför det kommande yrkeslivet.

6.14 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild

Pappan beskriver hur de väldigt tydligt såg på Maja att hon inte trivdes i grundskolan. Hon kände sig inte delaktig, och märkte tydligt att hon inte passade in bland de andra barnen.

vi märkte på Maja då hon kom hem från skolan, då hon trampade på bron, då hörde man hur skoldagen hade varit. För hon gav, ger uttryck för sina känslor ganska tydligt, och det var väldigt mycket hårt tramp på bron då hon kom hem sista året, och mer än så. Och liksom med en frågeställning varför får inte jag leka med mina jämnåriga kompisar, utan varför ska jag leka med de yngre! Så att hon kände sig utstött redan där då" (ibid).

Maja är enligt pappan väldigt duktig och intresserad av idrott, men i samband med att de märkte att hon inte trivdes i skolan ville hon även sluta med fotbollen. Detta blev då, som pappan såg det, ytterligare ett tecken på att Maja inte mådde speciellt bra. Detta fick föräldrarna att agera och Maja fick då sin diagnos. Detta var i samband med att hon skulle börja i sjätte klass i grundskolan. I och med diagnosen fick hon möjlighet att mottagas i särskolan.

Pappan beskriver att det blev ett lyft och en stor förändring för både Maja och Anton i samband med att de började i särskolan. Där fick de möjligheten att känna sig duktiga. Pappan talar om att det för många föräldrar kan upplevas som en skam att ha ett barn med utvecklingsstörning. En lösning för många föräldrar kan då vara att, som han ser det, dölja problemet och inte vidta några åtgärder. Enligt honom sätter man då inte barnet i främsta rummet utan tänker mer på sig själv.

Maja hade enligt pappan väldigt dåligt självförtroende och var väldigt blyg då hon först kom till särskolan. Men detta förändrades allt eftersom hon kom in i skolan. De kom även i kontakt med handikappidrotten i samband med mottagandet i särskolan. Maja

började i ett fotbollslag där hon kom att tillhöra några av de bästa. Pappan beskriver att hon hävdade sig jättebra där, och att hon gjorde sig ett namn och blev omskriven i lokaltidningen. Hon växte enligt pappan med andra ord väldigt mycket i och med flytten till särskolan.

Trots att Anton nu går i särskolan har hans kunskapsmässiga utveckling enligt pappan inte förändrats nämnvärt. Han har fortfarande stora svårigheter vad gäller läsning och skrivning m.m. Ser man till delaktigheten för hans del, uppstår det ofta komplikationer inom särskolan i sig självt. Pappan anser att man kan uttrycka det som så, att eleverna inom särskolan har en egen rangordning. De barn som varit individintegrerade under grundskoletiden och har en lättare utvecklingsstörning, och som pappan uttrycker det ”kommer utifrån”, dessa barn känner inte de andra barnen i särskolan på samma sätt som de som gått särskoleklass tillsammans. Mellan de tidigare individintegrerade eleverna och vissa av eleverna som gått i särskoleklass kan det uppstå någon form av mobbning. Detta är något som Anton har upplevt, och enligt pappan mått väldigt dåligt utav. Speciellt efter det att Maja gick ut särskolan har det som pappan ser som mobbning trappats upp. Enligt honom hade Maja väldigt hög status bland de andra eleverna vilket Anton kunde dra nytta utav. Han kunde vara i uppehållsrummet utan att någon gav sig på honom om Maja var med.

han har kommit hem på sin EU -moppe ett par gånger i höst och varit fullständigt i upplösningstillstånd”... .

fullständigt bortkast ad tid att vara på skolan, för att jag lär mig ingenting och det är bara bråk i uppehållsrummet”... .

Pappan uttrycker att särskolegymnasiet är integrerat i den ”vanliga” gymnasieskolan och att han inte upplever att det är några problem mellan dessa elever. Problemen finns inbördes. De ”vanliga” barnen, som han uttrycker sig, har antagligen en större acceptans gentemot olikheter.

6.15 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn

Eftersom Maja redan gått ut skolan och Anton är på god väg är pappan väldigt insatt vad gäller just framtidsbiten. Pappan berättar att Maja precis har flyttat till eget boende och att Anton ska ställa sig i bostadskö. Barnen går under LSS, Lagen om stöd och

service till vissa funktionshindrade, vilket gör att de har vissa förmåner vad gäller boende.

Maja bor nu i ett gruppboende. Detta innebär att hon bor i en egen lägenhet i ett hus, men att det finns möjlighet att se på TV samt äta och umgås tillsammans med andra som också bor där. Boendet har även regler som man måste följa. Tillsammans med personalen på boendet samt med sina föräldrar har Maja haft avstämningsmöten där de lagt upp riktlinjer för vilka regler som skall gälla. Personalen ser bland annat till att hon inte har besök efter en viss tid, hjälper henne att städa och handla, ser till att hon äter och kommer iväg till arbetet varje morgon och så vidare. Vitsen är att hon sedan i allt större utsträckning ska klara av dessa bitar på egen hand. Pappan förklarar att det som för oss kan upplevas som självklart och enkelt ofta är väldigt komplicerat för dessa personer.

Eftersom Anton har en väldigt negativ inställning till denna typ av boende, samtidigt som det enligt pappan är den enda typ av eget boende som han kommer att klara av, har det gett honom möjligheten att sova över hos Maja en gång per vecka för att han i och med detta skall ändra uppfattning.

Vad gäller utslussningen ut i arbetslivet pratar pappan om en modell som heter "Östersundsmodellen". Den går ut på att öka kontakten och relationen mellan näringslivet och personer med utvecklingsstörning. På detta sätt blir det enligt pappan enklare för personer med utvecklingsstörning att ta sig in på arbetsmarknaden. Tanken är att personer med utvecklingsstörning, med stöd från en handledare, ska få praktisera på en arbetsplats, fyra timmar per dag under tre veckor. När praktikperioden är över samlas representanter från arbetsförmedlingen, försäkringskassan, arbetsgivaren själv och personen ifråga för ett möte gällande huruvida detta skulle kunna göras om till en anställning. Maja har haft några sådana praktikplatser. Utslussningsprocessen är enligt honom inte helt enkel. Det handlar om att alla inblandade parter måste ta sitt ansvar för att det ska fungera. Återigen poängterar pappan hur viktigt det är att man som förälder hela tiden ligger på och att man aldrig kan slappna av och lita på att saker och ting löser sig.

det är som att skjuta en bil i en uppförbacke. Om du inte ligger på som förälder och jobbar och driver på och trycker på så då händer det ingenting..." (ibid).

Pappan talar om att han tror att möjligheterna att få ett arbete efter skolan förenklas om eleverna har gått en mer yrkesinriktad linje under särskolegymnasietiden.

Om man säger så här, det här nationella programmet hon har gått nu, där har du inte någon bas då du kommer ut i samhället. Alltså hade du gått hotell och restaurang så hade du haft en bättre plattform för att få ett jobb".

Enligt pappan kan det kännas lite som att komma tillbaka till ruta ett i samband med att barnen lämnar särskolan. De lämnade en grundskola då denna skolform inte passade deras barn, och nu ska de slussas ut i ett samhälle som inte är speciellt anpassat för dessa ungdomar. Pappan poängterar dock att det finns mycket resurser att tillgå om man vill och är beredd på att arbeta för att förändra, men man måste känna till de där möjligheterna också.

Så att de har en tuff resa, men det finns instrument i samhället som är ganska bra, men det är att lyfta fram de där och sätta fokus på det på något sätt. Det måste finnas någon som driver frågan". .

6.16 Intervju 4

Föräldern i intervju nummer 4 har en son med autism och Downs syndrom och vi har valt att kalla honom för Alvin. Han är 6 år och har precis börjat i särskoleklass och läser efter särskolans kursplan. Alvin har tre syskon och familjen bor i en mindre kommun nära en större stad. Föräldern beskriver Alvin som en glad och nöjd människa, men han har inget talande språk, varvid de har börjat teckna med honom.

berhört nöjd människa och glad, och när det inte är så, så är han väldigt tydlig, så då vet man att någonting är fel."(Intervju 4, 2008).

6.17 Så ser föräldrarna på olika skolformer samt så resonerar de kring sitt val

Till en början gick Alvin i förskola tillsammans med sin syster. Mamman i denna intervju poängterar att varken hon eller Alvins pappa var mogna för något annat än att låta honom gå i "vanlig" förskola.

Trots att de kände och agerade på detta sätt var de redan från det att Alvin var liten inställda på att han inte skulle gå i "vanlig" skola, som hon uttrycker det. De var tvungna att låta beslutet mogna lite.

Det var enligt henne aldrig aktuellt att integrera Alvin i ”vanlig” klass, utan det som var tanken var att han skulle gå ett extra år i förskolan med sin resurs.

Som mamman ser det gjorde autismdiagnosen beslutet att låta Alvin mottagas i särskolan enklare. I och med denna fick de svar på vissa bitar som de inte riktigt hade förstått gällande Alvin. Han hade problem att hantera situationer som innefattade möten med mycket människor, vilket han enligt mamman skulle tvingas göra i grundskolan.

Autismdiagnosen och inställningen gällande att Alvin inte skulle vara ”en maskot” utan att han skulle ha vänner på sina egna villkor, var enligt mamman avgörande för beslutet. I särskolan ansåg föräldrarna att Alvin skulle ha större möjlighet att utvecklas som den individ han är och utifrån sin egen nivå. Föräldrarna besökte särskolan vid två tillfällen, för att verkligen känna efter. Mamman beskriver att det var som en helt ny värld och att det var mycket att smälta.

Sen var det, när jag var och besökte Ormen första gången så slogs jag av att det var en helt ny värld. Allt från mycket rullstolar till stäskal, och det vet jag att jag behövde gå hem och bearbeta lite grann” (ibid).

Mamman ser väldigt positivt på särskolan som skolform. Enligt henne tycker barnen där väldigt mycket om varandra, och de gör mycket saker tillsammans. Personalen på särskolan är som mamman uttrycker det väldigt professionell. Hon anser att de får den utbildning och det stöd som de behöver av sin chef. Hon upplever även att personalen är väldigt engagerad vad gäller hennes son. De arbetar enligt henne i hög grad utifrån just de svårigheter som de olika barnen har och behöver träna på. Just den delen att personalen själva ser vad det är som behöver utvecklas känns enligt mamman väldigt skönt. Hon uttrycker att det känns oerhört tryggt att lämna honom där.

Jag känner att det är en äkta, en äkthet där uppe”.. .

Vi har kommit hem kan man säga nu, och Alvin har gjort det”.

Mamman anser att om Alvin hade gått i grundskolan så hade det funnits många hinder för honom. Allt från att klasserna hade varit större till att han alltid skulle få känna att han inte hängde med. Han skulle inte få växa på samma sätt som människor.

Oavsett om det är att ta på sig en strumpa eller kunna multiplikationstabellen, så måste man få klara av det på sin egen nivå, det är jag fullständigt övertygad om”.

Mamman poängterar även att hon inte tror att grundskolan har samma möjligheter som särskolan vad gäller resurser och den rent finansiella biten i form av exempelvis utbildning inom olika diagnoser m.m.

I samband med att föräldrarna skulle fatta beslut gällande vilken skolform de skulle välja till Alvin, fick de väldigt mycket stöd från habiliteringen i sin kommun. Där talade de med psykolog och kurator för att få höra deras syn. Habiliteringen var väldigt noga med att inte lägga några värderingar i sina uttalanden. De ville enligt mamman inte styra in dem på någon linje, utan det var mamman själv som bad om ärliga och tydliga svar. Mamman resonerade som så, att habiliteringens råd samt föräldrarnas egna intryck fick komma att ligga till grund för motiveringen gällande valet av skolform.

Mamman anser att lärare många gånger skulle behöva mer utbildning gällande hur man bemöter föräldrar till barn med utvecklingsstörning. Enligt henne är det inte helt enkelt att möta dessa föräldrar. De kanske är mitt uppe i en sorgprocess, eller så har de kanske inte ens kommit dit, utan lever fortfarande i förnekelse där de inte vill se att deras barn lider av någon form av svårighet. Mamman uttrycker sig som så, att så länge föräldrarna inte har accepterat att deras barn har en utvecklingsstörning så är tanken på särskolan som alternativ långt borta.

6.18 Så ser föräldrarna på möjligheten att påverka i de olika skolsituationerna gällande inkludering, stödinsatser samt samarbete mellan skolformerna

Mamman är lite osäker vad gäller samarbetet mellan grundskolan och särskolan, men hon tror att de har sina egna evenemang när det handlar om luciafirande m.m. Detta samarbete är inte heller någonting som hon anser vara värt att eftersträva, då hennes son ändå inte bör ha så mycket människor omkring sig. Som hon ser det är det enbart en fördel om dessa evenemang sker åtskilda.

Enligt mamman har de inte märkt av några problem än så länge. Föräldrarna är väldigt nöjda och anser att Alvin får de stödinsatser han behöver och att skolan är väldigt professionell och tillmötesgående. Mamman förklarar att eftersom Alvin är ganska ny i särskolan har de inte heller hunnit märka av eventuella brister.

Mamman skiljer mellan, som hon uttrycker det, integrering i samhället och integrering i skolan. För henne är integrering i samhället ett väldigt stort ämne som man skulle kunna tala i evigheter om och det är ingen enkel bit. Man måste, som hon ser det, kunna tillåta att saker och ting är annorlunda. Alla kan inte vara likadana och passa in i normen. Enligt henne skulle en integrering av Alvin i grundskolan inte kännas äkta. Vi tolkar det som att mamman anser att huvudsaken är att Alvin får det stöd han behöver och att han får utvecklas på sina villkor. Inte att han är en del av samhället på så sätt att han är eller ska anses vara som alla andra, för det kommer han enligt mamman ändå aldrig att bli.

Sen naturligtvis är det ingen som beställer och önskar sig ett annorlunda liv med ett barn som har funktionshinder, det är det ju inte, men sen när man hamnar där så liksom är det helt fantastiskt faktiskt. Har ni läst resan till Holland" (ibid).

Det var en kvinna som fick ett barn med något fel, jag minns inte vad det var, som blev ombedd att skriva ner vad hon kände. Och då beskrev hon att graviditeten var som att planera en resa till Italien. Man köper guideböcker och planerar Italien, det är dit jag ska liksom. Och sen reser man med flygplanet och så landar man, och de säger välkommen till Amsterdam. Men dit ska jag ju inte, jo men det är jättefint i Amsterdam, de har väderkvarnar och tulpaner och allting. Men kolla jag har ju mina böcker här också, och se hur vackert det kan vara i Amsterdam. Och det är så bildligt talat, för det behöver inte utesluta någonting".

6.19 Så pratas det om delaktighet i intervjuerna gällande barnets sociala – och kunskapsmässiga utveckling samt självbild

Som mamman ser det är delaktigheten enormt viktig, och det är en utav anledningarna till att de valde just särskola till Alvin. Som hon ser det är det där de får vara som alla andra, där är de inte annorlunda.

sen kan vi alla tycka att det är jobbigt när vi går i Storcentrum"och Alvin får ett utbrott, och man får en del blickar. Det är inte alltid man orkar vara den kloka, starka då. Så ibland kan mina blickar vara rätt svart tillbaka" (ibid).

Vad gäller den sociala - samt kunskapsmässiga utvecklingen är mamman övertygad om att valet av skolform har påverkat Alvin i positiv bemärkelse.

Mamman ser det som någonting positivt att Alvin har flera resurser omkring sig. På det sättet blir det dels inte lika starka band till resurserna och de blir fler som kan se vad Alvin behöver utveckla och träna på. Alla resurser ser olika saker och utvecklingen blir

då mer komplett i och med att de är fler. Eftersom Alvin har lätt att fastna vid en person är det en fördel att de är fler som arbetar med honom. Om någon försvinner blir förlusten för Alvin inte lika stor.

Även Alvins självbild har enligt mamman, i och med mottagandet i särskolan, inneburit att han blivit mycket mer positiv. Där får han göra saker som han växer utav och som han klarar av i samarbete med människor som har en enorm kunskap. Mamman tror att Alvin i nuläget är ganska omedveten om sin utvecklingsstörning, men hon misstänker att det snart kommer att komma någon typ av förståelse.

det kan ibland smärta, den dagen han upptäcker det. Jag önskar nästan att han inte gör det, att han får vara lycklig i sin bubbla. Det är min största önskan".

6.20 Så ser föräldrarna på framtiden för sina barn

Med tanke på att Alvin har de diagnoser han har ser mamman inte valet gällande att låta honom mottagas i särskolan som något orosmoment inför framtiden. Hon känner inte att det kommer att bli en stämpel som missgynnar honom framöver eftersom han har så tydliga diagnoser. De kommer inte att behöva ångra sitt val. Hon anser däremot att frågan är bra eftersom det inte hade varit ett så självklart och enkelt beslut vad gäller skolform om situationen varit annorlunda.

Eftersom Alvin har de utvecklingsstörningar han har resonerar mamman som så att valet att låta honom mottagas i särskolan ger honom de bästa förutsättningarna för att utvecklas och klara sig i framtiden.

7. Sammanfattande analys

Sammanfattningsvis kan man säga att resultat och analys av samtliga intervjuer visar på att föräldrarna resonerar relativt lika vad gäller tillgång till resurser, deras möjligheter att påverka samt synen på samarbetet mellan de olika skolformerna. Endast en förälder anser att det inte behövs något direkt samarbete mellan de olika skolformerna. Detta grundar hon på att hennes son ändå inte klarar av den miljö som ett samarbete skulle innebära, det vill säga med mycket människor m.m. Det som skiljer föräldrarna åt är

framförallt hur de ser på delaktighet och vad detta begrepp betyder för dem. Det är till stor del utifrån detta begrepp de grundar sitt val.

De föräldrar som valt särskola till sina barn anser inte att barnen blir delaktiga i samma utsträckning i grundskolan. De anser att begreppet delaktighet är en fin tanke, men att den inte går att införliva i verkligheten. En förälder poängterar exempelvis att hennes son aldrig kommer att bli delaktig fullt ut i grundskolan, och hon vill inte att han ska vara "en maskot", som hon uttrycker sig. Han ska ha vänner på sina egna villkor.

Föräldrarna till pojken som går i grundskola ser det mer som en kamp att deras son ska bli delaktig i samhället. I deras ögon ser inte han sig själv som annorlunda, därför anser de inte heller att han tar någon skada av att gå i grundskolan.

Även synen på framtiden och vad föräldrarna anser sina barn behöva rent kunskapsmässigt är en bidragande faktor när de motiverar sitt val av skolform. De föräldrar som valt särskola till sina barn ser den kunskapsmässiga biten i form av påklädning, hantering av pengar m.m. som särskolan erbjuder som en investering inför framtiden och att deras uppgift är att se till att barnen så småningom ska komma att klara sig själva. Föräldrarna till pojken som går i grundskolan ser i hög utsträckning till nuet och tar framtiden och eventuella problem som uppstår när de kommer. För dem är det viktigaste att han är delaktig här och nu, och den kunskapsmässiga biten i form av betyg struntar de i. De mer praktiska kunskaperna ser även de som viktiga, men inte som något man behöver gå i särskola för att lära sig.

Samtliga föräldrar anser att man i och med att man väljer grundskola måste vara beredd på att strida mer för sina rättigheter. Föräldrarna som valt särskola uttrycker speciellt upplevelsen av att inte behöva ta denna strid. Allt det som deras barn behöver finns redan där, och verksamheten är anpassad efter deras behov. Föräldrarna poängterar att trots att det står i skollagen att man har rätt att välja vilken skolform man vill, oavsett om ens barn är utvecklingsstört eller ej, är skolan skyldig att tillgodose eventuella behov hos eleven. Dessa rättigheter fungerar enligt samtliga föräldrar inte särskilt bra, och alla är inte beredda att ta den kampen.

Samtliga föräldrar är även överens om att tydliga diagnoser har varit av stor vikt när det handlar om hur de motiverat sina val. Detta oavsett om de har sitt barn i särskola eller

grundskola. Föräldrarna till pojken som går i grundskola påpekar att möjligheterna att få de resurser som behövs och som de efterfrågat antagligen har varit enklare att tillförskaffa i och med att deras son har en så pass tydlig diagnos. De föräldrar som i vår studie har låtit sina barn mottagas i särskolan anser att diagnoserna har varit till stor hjälp när de motiverat sitt val gällande skolform. De anser dels att de inte behövt oro sig över huruvida deras beslut kan komma att påverka framtiden för deras barn negativt. Med negativt menar de att de inte vill riskera att placera sina barn i en skolform som sedan kan innebära att de inte har rätt att läsa vidare på gymnasiet samt vid universitet.

8. Diskussion

Föräldrarnas val av skolform skiljer sig åt i de olika intervjuerna. Motiveringarna grundar sig på i vilken situation de befinner sig, hur de ser på begreppet delaktighet och vad det innebär för dem, tillgång till resurser samt hur de ser på framtiden. Vad behöver deras barn för att klara sig i framtiden och är det någonting som de prioriterar när de väljer skolform. Utifrån den symboliska interaktionismens perspektiv är människans handlingar till stor del styrda av avsikter. *"Aktören har ett mål med sin handling, och handlingen är medlet för att nå det målet"* (Cuff, Payne, 1979, s.132).

Vissa val kan, trots att man genom erfarenheter inser att man borde ha agerat annorlunda, vara svåra att ändra på. I intervju nummer 3 beskriver pappan hur de så här i efterhand kan känna att båda deras barn skulle ha gått en mer yrkesförberedande inriktning inom gymnasiesärskolan, detta eftersom de då skulle ha haft betydligt enklare att komma in på arbetsmarknaden efter avslutad skolgång.

Om man säger så här, det här nationella programmet hon har gått nu , där har du inte någon bas då du kommer ut i samhället. Alltså hade du gått hotell och restaurang så hade du haft en bättre plattform för att få ett jobb"(Intervju 3, 2008).

Med tanke på att det egentligen inte finns speciellt många arbeten för personer med utvecklingsstörning inom den mer teoretiska arbetsmarknaden, utan att de som får ett arbete oftast hamnar inom de mer praktiska yrkesgrupperna, kan man fråga sig varför särskolan inte fokuserar ännu mer på yrkesförberedande kunskaper samt de baskunskaperna eleverna behöver för att klara sig ute i samhället.

Samhällsdebatten gällande det ökade antalet elever i särskolan samt frågan huruvida föräldrar till barn som mottagits i särskolan kan komma att ångra sina val i framtiden, har varit i fokus den senaste tiden. Eftersom vissa av de barn som mottagits i särskolan inte lidit av så pass allvarliga diagnoser att särskola egentligen borde ha varit nödvändigt, har detta inneburit både minskat antal resurser till de barn som verkligen behöver stöd samt att elever felplacerats. Särskolan kan innebära begränsningar i de fall då du som tidigare grundsärskoleelev exempelvis vill läsa vidare på gymnasiet eller vid universitet. Det alternativ som finns för dessa elever är särskolegymnasiet. Föräldrarna i våra intervjuer har däremot inte haft anledning att oroa sig gällande huruvida de gör ett felaktigt val av skolform. Deras barn har alla haft så pass tydliga och grava utvecklingsstörningar att exempelvis en framtid vid universitetet inte är att tänka på. Vad gäller känslan av att vara segregerad och att inte tillhöra gemenskapen anser föräldrarna i våra intervjuer att deras barn inte har den upplevelsen. Oberoende av vilken skolform föräldrarna valt till sina barn har en stor del av motivering av skolform grundat sig i att barnen ska känna sig delaktiga.

Vad gäller begreppet delaktighet så vill samtliga föräldrar i våra intervjuer att deras barn ska vara delaktiga i skolan. Synen på delaktighet skiljer sig däremot åt mellan de olika föräldrarna. De som väljer att låta sina barn mottagas i särskolan resonerar utifrån principen att deras barn ska vara delaktiga på sina egna villkor. De ska få utvecklas i sin takt och träna på det just de behöver. Föräldrarna anser även att det är viktigt för barnens självbild att också de får känna sig duktiga samt att de får vänner på sina villkor. De föräldrar som valt att låta sin son gå i grundskolan ser, som vi ser det, på delaktighet ur ett större perspektiv. För dem är det viktigt att deras son blir inkluderad i samhället och inte bara i skolan. Enligt dem är det inte bara deras son som ska socialisera sig med de övriga eleverna, utan även dessa behöver socialisera sig med deras son. Genom att låta honom gå i en "vanlig" skola bland "vanliga" elever anser föräldrarna att det är ett sätt att göra honom till en "vanlig" människa. Även om föräldrarna har en ideologisk övertygelse gällande ett samhälle och en skola i gemenskap, har de alltid sin sons väl i fokus.

Vad gäller samarbetet mellan de olika skolformerna är föräldrarna i de olika intervjuerna relativt överens, de anser att det är bra att eleverna från särskolan och

grundskolan får mötas och ha gemensamma aktiviteter. Man kan tycka att ett samarbete mellan de olika skolformerna inte borde vara så svårt att organisera, man skulle kulle kunna se det som en liten och oskyldig början på "En skola för alla". Däremot framkommer det i framförallt en av våra intervjuer att föräldrar till barn med utvecklingsstörning inte alltid anser att det är någonting att sträva efter. Detta med tanke på att deras barn ändå inte klarar av större grupper.

för min Alvin så är det positivt, han ska ju inte ha så mycket folk . ." (Intervju 4, 2008).

"Jag slår ett slag för att vi ska vara själva då." (ibid).

Det man då kan fråga sig är hur man då skulle kunna organisera en skola där alla barn inkluderas? Delaktigheten bör ju ske utifrån allas villkor, både utifrån barnen med utvecklingsstörning och de resterande eleverna. Barn med diagnoser blir ofta utåtagerande när de ställs inför situationer som de inte klarar av, detta går då ut över de övriga eleverna i klassen och skapar en oro. Hur ska man då agera i dessa situationer för att få det att fungera för alla inblandade?

Sorgen över att ens barn kanske aldrig kommer att ses som en naturlig del av omgivningen kanske påverkar föräldrarna i deras val. Kanske påverkas valet av att man inte vill skilja sig från mängden eller så påverkas det av att man vill kämpa för att motverka just denna uppdelning av det som av samhället kan anses annorlunda och det som ses som det normala. Alla föräldrar vill ju sitt barns bästa, de motiverar sitt val utifrån vad de tror är bäst för just deras barn. Vad det möjligtvis kan handla om är att föräldrarna kanske inte vill att deras barn blir några försökskaniner för att skapa ett samhälle som inkluderar alla. Att ändra ett samhälle tar tid och skolan är ett miniatyrsamhälle. Föräldrarna till pojken som går i grundskolan, ser som sin uppgift att kämpa för ett inkluderat samhälle. Detta inte på bekostnad av sin sons välbefinnande, utan de talar om rättigheten att själva välja den skolform de anser vara mest lämpad för deras son och samtidigt få det stöd de har rätt till. Kanske kan man anta att deras inställning till detta hade varit annorlunda om de ansett att deras son var medveten om sin utvecklingsstörning och inte mår bra i grundskolan. I deras ögon är sonen delaktig i grundskolan och trivs där. En gemensam syn gällande den symboliska interaktionismen är samhällets påverkan och inflytande över individen. Alla former av institutioner sätter en stark prägel på individens syn på sig själv samt dess status (Cuff, Payne, 1979). Om deras son var medveten om sin utvecklingsstörning och led av att ses

som annorlunda av resten av samhället skulle det garanterat sätta en stark negativ prägel på deras son vad gäller hans självbild. Att förändra en samhällssyn tar som sagt tid, detta är något som föräldrarna är väl medvetna om. Även för dem känns det tråkigt att deras kamp inte kommer att löna sig nämnvärt vad gäller deras egen son.

S imon kanske går i skolan i tio år, och skolan ska förmodligen vara kvar i mer än tio år. Så det är klart att tidsperspektivet på om vi är på rätt väg är ganska stor..Så de kanske håller på att utveckla något som är bra om tio år. Men då är ju inte vi där längre.”(Intervju 1, 2008).

Rättigheten, enligt skollagen, att fritt välja skolform oberoende av utvecklingsstörning gör att föräldrarna inte borde behöva motivera sitt val utifrån tillgången till resurser. Vi har sett ganska tydliga tendenser till att föräldrarna, trots denna lag, resonerar och till viss del motiverar sitt val av skolform utifrån vetskapen att de i särskolan inte behöver strida för sina barns rättigheter på samma sätt som i grundskolan.

De framgår i våra intervjuer att föräldrarna upplever omsättningen av personal samt att yrkesgruppen inte har den status den borde ha som problem. Detta framförallt när man arbetar med barn med utvecklingsstörning. Dessa problem upplever man både inom särskolan och grundskolan.

De här lärarna skulle ha bättre lön, det skulle vara hög status att jobba med de här barnen” (Intervju 3, 2008).

Statusen vad gäller denna yrkesgrupp måste höjas. Detta är en samhällsfråga. Så länge man inte prioriterar dessa barn och arbetet med dem kommer det att fortsätta vara ett yrke dit ofta utbildade människor söker sig. Att de är utbildade behöver inte alltid innebära någonting negativt, men de finns stor risk att de saknar viktiga kunskapsbitar. Ytterligare en konsekvens av att man inte alltid har utbildad personal kan vara att man anställer unga människor som ser detta arbete som något de kan sysselsätta sig med till dess de kommit på vad de vill göra i framtiden.

personen som funnits där slutar och börjar att plugga eller gifter sig, skaffar barn eller något sådant. Så försvinner de. Då kan inte skolan upprätthålla en kontinuitet, och då börjar man om på nytt igen”(Intervju 1, 2008).

Som slutsats vad gäller vår huvudfråga kan vi inleda med att vi definitivt känner att vi fått svar på denna. Svaret kan sammanfattas med att samtliga föräldrar resonerar utifrån sina barns bästa, men att de ser olika på begreppet delaktighet och att det till stor del är

där skillnaderna gällande motivering av val uppstår. Det är värt att poängtera att föräldrarna i våra intervjuer har motiverat sina val utifrån hur de upplever att det ser ut i skolan idag, inte utifrån hur de skulle önska att det såg ut.

Hur föräldrarna resonerar gällande sina val kan variera allt från att de anser att deras barn, med tanke på diagnosen, inte klarar av att vistas i så stora grupper tillsammans med så många andra barn som en skolgång inom grundskolan innebär. Dessa föräldrar föredrar då särskolan som skolform. Där är grupperna små och personalen är kompetent samt inriktad på att utveckla just deras barns behov. Föräldrarna som valt särskola anser också att deras barn har större möjlighet att utvecklas samt få vänner utifrån sina egna villkor där. I särskolan behöver de inte heller, som de själv ser det, till skillnad från i grundskolan, bråka och strida för sina barns rättigheter i form av resurser och stödinsatser. Trots skollagen är det inte helt självklart att man, inom grundskolan, får det stöd man har rätt till utan att behöva strida för sina rättigheter. Detta faktum är inte obekant för de föräldrar som trots denna vetskap valt grundskola till sitt barn. De anser att eftersom deras son inte själv ser sig som annorlunda är det en viktig kamp och uppgift som de har vad gäller att strida för sin sons väl och göra honom delaktig i samhället.

Som förslag till fortsatt forskning anser vi att det finns många intressanta inriktningar inom detta ämne. Några exempel som vi skulle kunna tänka oss är att göra en studie utifrån ett syskonperspektiv vad gäller hur dessa upplever sin situation som syskon till ett barn med utvecklingsstörning. Ytterligare ett intressant sätt att se på detta ämne vore genom att studera hur föräldrar till barn utan utvecklingsstörning ser på att man inkluderar barn med utvecklingsstörning i grundskolan. Det man menar när man talar om "En skola för alla".

9. Referenslista

- Brante, T. Andersen, H. Korsnes, O. (1998). *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Universitetsförlaget.
- Cuff, E.C. Payne, G.C.F. (1979). *Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Göteborg: Korpen.
- Eriksson, I. (1998) *Särskoleelever i vanliga grundskoleklasser*. Malmö: Lärarhögskolan.
- Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Stockholm: Liber.
- Lärarnas Riksförbund. (2005). *Läraryboken*. Modin Tryckoffset.
- SFS 1985:1100. *Skollag*.
- SFS 2001:526. *Förordning om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av handikappolitiken*.
- Simmons, B. Bayliss, P. (2007). *The role of special schools for children with profound and multiple learning difficulties: is segregation always best?* British Journal of Special Education: Volume 34. Number 1.
- Socialdepartimentet, Regeringskansliet. (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Edita AB.
- SOU 1998:66 *Salamandeklarationen*.
- Specialpedagogik. (2007). *Forskare kritiska till skolministern: Skolan på väg åt fel håll*. Specialpedagogik nr. 4.
- Starrin, B. Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Szönyi, K. (2007). *Elever i särskilda undervisningsgrupper – elever och föräldrars perspektiv*. Rapport från Specialpedagogiska institutet.
- Szönyi, K. (2005). *Särskolan som möjlighet och begränsning – elevperspektiv på delaktighet och utanförskap*. Stockholm: Intellecta Docusys.
- Tideman, M. (2000) *Normalisering och kategorisering – om handikappideologi och välfärdspolitik i teori och praktik för personer med utvecklingsstörning*. Lund: Studentlitteratur.
- Tossebro, J. (2004). *Integrering och inkludering*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab.

Bilaga

Intervjufrågor

Berättande fråga:

- **Beskriv ditt barn (ålder, kön, personlighet, handikapp) och dess skolsituation (Kort...)**

Intervjufrågor:

- **Hur ser du/ni på begreppet "delaktighet" och vad betyder det för dig/er? Kan det finnas särskilda hinder som är förknippade med skolsituationen för elever med funktionshinder(utvecklingsstörning)? Hur kan man stödja eleverna?**
- **Vilken uppfattning har ni om särskolan?**
- **Aktualiserades mottagande i särskola, i så fall hur?**
- **Vilka skäl låg bakom ett ev. mottagande?**
- **Upplevde du/ni att ni hade inflytande över ett ev. mottagande i särskola?**
- **Hur tänkte/resonerade ni när ni fattade beslutet gällande skolform till ert barn - särskola eller "vanlig" grundskola?**
- **Var det ett svårt beslut? Övervägde ni någonsin de olika alternativen?**
- **Hur bedömer ni skolans undervisning, stödinsatser och bemötande? (Ev. följd fråga till föräldrar med barn i särskolan: Hade det sett likadant ut i "vanlig" klass tror ni?)**
- **Har ert val enligt er uppfattning påverkat ert barns sociala utveckling, självbild samt kunskapsmässiga utveckling?**
- **Vad tror ni att detta val/beslut rörande skolform kommer att innebära för ert barn i framtiden?**

Stockholms universitet
106 91 Stockholm
Telefon: 08-16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet